

900641

Taxa poștală plătită în numerar conform  
aprobării Dir. Gle. P. T. T. No. 235.504-1938

Anul II, Nr. 6

26 pagini, lei 20.-

Octombrie 1938

# ROMÂNIA EROICĂ

Revistă pentru promovarea românismului

Organul Uniunii Ziaristilor Români din Transilvania

**Director: ION COLFESCU-DELATURDA**

Redacția și administrația: CLUJ, str. Vasile Goldiș 18/b. - Telefon Nr. 14—89

„Numai aceia vor purta titlul glorios de educatori ai generațiilor de mâine, cari vor fi în acelaș timp eroi spirituali ai neamului în care au văzut lumina zilei.”

(Din „Spirit și Materie” de I. Colfescu-Delaturda)

## Conținutul:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„România Eroică”: Dreptatea noastră.

Dr. Ilie Dălanu: Mareșalul Alexandru Averescu.

Alexandrina Gr. Cantacuzino: Clipe istorice.

Ion Colfescu-Delaturda: Atențiune la hotare.

Dr. Ion Băltaru: Iniințerea unui institut minoritar.

Ștefan Pascu: Figuri Ardelene: Rolul lui Simion Bărnuțiu în pregătirea revoluției din Ardeal în anul 1848.

Italicus: Crearea Armatelor de ocupațiune pentru Industrie și Comerț.

Octavian Ludu: Despre Dinamismul Național.

Dr. Ilie Dălanu: Eminescu cucerește Ungaria.

Cronici: Cărți-Reviste-Ziare.

Abonament anual 250 lei; instituții și străinătate 500 lei. Abonament de sprijin 1500 lei.

Imprimată la Institutul de Arte Grafice „LUMINA” Cluj, Calea Regele Carol II, Nr. 7

900641

„Mâna Mântuitoare“, revistă de îndrumare și hrană sufletească, no. 9, an. VIII. Focșani, Sept. 1938. Deși apare în condițiuni modeste și după titlu ar părea că se ocupă de probleme pur duhovnicești, în fapt are în plus și o sănătoasă îndrumare practică. În ea găsim știri și îndrumări ca cele următoare:

„In România avem 716.600 comercianți, dintre cari 106.000 (15%) români; 531.000 (74%) ovari; și 79.000 (11%) alte neamuri. Câștigul din comerțul pe toată țara este de 352 miliarde, care se împart astfel: 301 miliarde ovariilor, iar românilor abia 2,2 miliarde.

„Turcia își adună la ea acasă pe toți turcii risipiți prin alte țări. Și noi avem frați de ai noștri risipiți prin Ungaria, Bulgaria, Polonia, Cehoslovacia, Jugoslavia, Rusia, ba unii fugiți tocmai prin America, în timp ce pe pământul țării noastre trăesc, se îngrășă și se înmulțesc toate liftele venite de prin toate meleagurile streine. Credem că va veni vremea când să adunăm și noi pe frații noștri risipiți acasă, dând în schimb liftele streine, de care nu mai încăpem pe acest sfânt pământ apărât cu sânge românesc de atâtea veacuri.

„Ești Român cu dragoste de țară?

„Ești iubitor de naționalitate?

„Pentruce una zici și alta faci?

Îți faci cumpărăturile dela streini, dai de lucru la streini, iar pe fratele tău îl ocolești și n'ai încredere în ei.

„Glas Românesc în Regiunea Secuizată“, în no. 256 din 10 Oct. 1938 e recunoscut ca o publicație scrisă cu nerv, cu sânge, și cu spirit românesc în plin avânt de puternică afirmare pe teren. În acest număr se reproduce articolul nostru: „Presa și Misionarismul de stat“. În articolul „Caraghioslăcuri naționale“, găsim constatări pline de tâlc.

„La Miercurea Ciuc a fost numit primar avocatul stagiar Szász Gergely, iar ajutorul său, fostul jud. de tribunal Teodor Zbârcea. De reținut este faptul că, în acel oraș, a fost numit și chiar ales (de Unguri) numai primar român, după unire. După 19 ani am venit noi (noi?) și le-am dat primar ungar în persoana unui stagiar. Bravo Statutul Minorităților!

— Ați ascultat vreodată radio-Budapesta? Dacă da, atunci ați observat ce dragoste blăstămată i-a cuprins pe Unguri pentru Slovacia din Cehoslovacia. După ce i-au znoptit în ură și persecuții până în 1918, Ungurii fac pe marii umanitariști. Cum naiba nu-i apucă mila de soarta Slovacilor din Ungaria de azi, cari — cași Români de acolo — nu au dreptul nici la biserica lor națională.

— Tot din radio-Budapesta auziam că în Cehoslovacia Comuniștii sunt stăpâni pe țară. Ungurii — se vede — se tem ca nu cumva să se molipsească și robii din Ungaria de comunism, ca să fim nevoiți tot noi să mergem să facem ordine în țara lor. De opinca românească, care a urcat drapelul tricolor pe parlamentul din Budapesta, se tem Ungurii. Au de ce se teme!

— Budapestanii compătinesc pe Cehi, unde apar ziarele cenzurate. Au uitat bieții unguri, că la ei au fost condamnați scriitorii cari au spus adevărul despre stările din Ungaria, încât numai de libertatea scrisului nu putem vorbi acolo. Dar vezi, sufletul com-

pătimitor, cași dragostea, este cu toane și mai ales la Unguri.

Cu ocazia întrunirii revizioniste a foștilor luptători din Ungaria, ale căror urlete au fost transmise și prin radio, s'au adunat, în piața Eroilor din Budapesta, 250 mii de Unguri, adică toți Ungurii din Ungaria de azi, restul până la 7 milioane de locuitori, fiind: Șvabi, Slovaci, Sârbi, Români și Evrei.

Caraghios este faptul că tonul unguresc, la acea întrunire, l-a dat episcopul militar, Zadraveț cu numele. Ungur get-beget!

Dar ce era să facă bietul Slovak, altfel Ungurii l-ar fi sugrumat cu dragostea lor.

Imi vin în minte zilele, când în parlamentul românesc Réti al nostru (Reichert-ul din Timișoara!) cerea autonomie pentru Secui: ba, altădată, cerea revizuirea granițelor „prin mijloace pașnice“. Jidaniiăștia furnizează — se vede — elemente de valoare tuturor națiunilor. Ar fi necesar să-l propunem pe d-l Reichert (azi Réti) primar la Odorheiu, fiindcă el știe să fie și Român și Secuiu.

— O parte a armatei naționale ungare a fost mobilizată — scriu ziarele. Este o sfidare a noțiunii: „național“, fiindcă procentul „național maghiar“ în armata maghiară este așa de mic.

— În locul ministrului de războiu, Keresztes-Fischer, al Ungariei, a fost numit un alt Ungur sadea, generalul Werth.

— La Odorheiu e vorba să fie numit primar Réti, ca să implinească — probabil — dorința celui care printr-o prostie nemaipomenită a spus: „mai bine un jidan să fie primar, decât un regățean!“.

Din „Porunca Vremii“ sub iacălitura dlui Nichifor Crainic:

„Cu mânecele suflecate, cu pălărie de paie pe cap, Musolini asudă sus pe mașină ca orice țăran, introducând snopii de grâu și primind salariul legal fixat pentru lucrătorii agricoli.

Formidabil exemplu și inepuisabil act de educație!

Trebuie să vezi toate aceste înfăptuiri la fața locului, cum le-am văzut eu, ca să-ți dai seama de uriașul eroism constructiv ce s'a pus în biruirea spăimântătoarelor dificultăți. E o luptă a omului cu natura dușmană, cum prea puține se cunosc în istoria lumii, și biruința care a încununat-o face din Mussolini unul din oamenii cei mai mari cari și-au întins umbra pe pământ.

Și există autoritate bazată pe iubire.

Mussolini atrage. E o forță magnetică în jurul căreia se centralizează întreaga viață a poporului italian. Tot sistemul lui se întemeiază pe aderența fierbinte și unanimă a poporului.

Respectul față de Duce nu vine din disciplina vreunei tradiții cum e cea engleză, lucru necunoscut psihologiei individualiste italiene, ci din măreția covârșitoare a faptelor sale. E admirație fără margini și iubire fără fund în jurul acestui om, care poate îndeplini orice lucru de epopee cu poporul său, fiindcă orice italian se recunoaște în gigantica-i personalitate“.

# ROMÂNIA EROICĂ

REVISTA PENTRU PROMOVAREA ROMÂNISMULUI

Organul Uniunii Ziaristilor Români din Transilvania

Director:  
Ion Colfescu-Delaturda

APARE LUNAR

Redacția și administrația:  
Cluj, str. V. Goldș 18/b  
Telefon 14-89

## Dreptatea noastră

MOTTO: „Este moarte și este viață. Și moartea produce viața. Și fără moarte nu există progres în viața popoarelor. Astfel se primenește lumea și se face evoluția universală“

(Din conferința: *Revizionismul în raport cu morala internațională, ținută de directorul nostru la Satu-Mare, la 24 Ianuarie 1936*)

La 1915, pe când România stătea în expectativă, în lucrarea mea „Viața Morală a Popoarelor“, am afirmat că, victoriile nu se câștigă decât de aceia cari poartă cu ei stindardul spiritualității creatoare a timpului. În acel timp această spiritualitate era reprezentată de puterile Antantei. Am spus: **cine merge cu Antanta, merge la victorie; cine merge cu reprezentanții forței brutale, cu strigoii trecutului, merge la dezastru sigur.** Idealurile urmărite de puterile democratice ale occidentului, față de coaliția Imperiilor de pradă din centrul Europei, erau „in hoc signo vinces“ al acelor timpuri.

Douăzeci de ani mai târziu, în prefața cărții mele „Spirit și Materie“, am afirmat: „**Un singur lucru apare acum la orizont: va veni era eroismului. S'a dus epoca exploatarelor puși în rang de organizatori**“.

„Exploatatorii, camuflați, fie în ordine fizică, — forțe armate —; fie în ordine spirituală, — sub formă de organisme politice și de stat — și-au trăit traiul. Sta-

**tele viitorului vor trebui să fie produse, organizate și conduse de elementele optime ale diferitelor rase, popoare și grupuri umane**“.

Pe măsură ce trecea timpul, dreptatea noastră ieșea la iveală. Democrația, care reprezenta în secolul trecut ultimul cuvânt al progresului, nu a întârziat de a se polariza în două entități contrare: **naționalismul și bolșevismul** — naționalismul reprezentând punerea în valoare a masselor prin spiritualizarea lor, iar bolșevismul întruchipând puterile disolvante, destructive. Cu aceste două entități, nepolarizate încă, au pornit înarmate democrațiile occidentale în marele război.

După război polarizarea în cele două entități a avut darul de a limpezi poziția diferitelor popoare față de progresele omenirii. Prima, care a reușit să iasă din haos, a fost Italia, urmată curând, pe primul plan, de Germania și, în surdină, de alte popoare geloase de viitorul lor.

Astăzi trăim timpuri istorice. Este cazul să medităm adânc și să ne întrebăm: suntem noi pe drumul cel drept, sau rătăcim? Trebuie să ne punem cu voință hotărâtă întrebarea: unde este astăzi spiritualitatea creatoare, care a dus la victorie, la 1918, puterile democratice ale Apusului și pe noi împreună cu ele?

In viața popoarelor, ca și în existența

efemeră a individului, tot ce se realizează în fapt, există mai întâi în ordine spirituală. Este o axiomă pentru orice om, care e în stare să citească și să trăiască în spiritualitatea creatoare, că nu există putere care să stea în fața giganticei puteri dinamice pe care o poartă cu el acela care este animat de spiritualitatea creatoare a timpului în care trăește. La 1914 Germania, înarmată până în dinți, a pornit un război, care, de mai înainte, era pierdut în principiu. Și nu se putea altfel, pentru că lupta în contra spiritualității creatoare a aceluia timp.

Odată cu renașterea ei, sub forma nouă, ea a pornit un nou război.

Însă înaintea Germaniei de astăzi, spre deosebire de Germania de ieri, nu există obstacolul care să-i poată sta în cale. Dezastrul Germaniei dela 1918 a fost victoria ei dela 1935. Fără acel dezastru nu ar fi fost posibilă crearea puterii formidabile de care dispune Reichul astăzi și de care va dispune cu atât mai mult, mâine.

Acelaș fenomen se observă și la marea noastră soră de pe țărmurile Tibrului. Există totuș o deosebire, pe care trebuie să o scoatem în evidență pentru însemnătatea ei capitală. Pe când la Germani apare printre rânduri brutalitatea teutonică, alături de spiritualitatea creatoare a timpului, Italia trăește senin spiritualitatea creatoare pură, în virtutea căreia se îndrumează în mod irezistibil spre dobândirea sceptrului, care să-i asigure dominațiunea lumii, sceptru pe care, sub forme diferite, l-a avut Roma eternă în trecut.

Trăim timpuri istorice. Ne găsim în fața unor formidabile transferări de puteri. Sceptrul lumii se deplasează. Elementele optime din sânul popoarelor ies la suprafață. În viața internațională nu se poate să nu vedem apariția aceluiaș fenomen. Elementele optime internaționale, popoarele spiritualizate singure vor avea

de aici înainte cuvântul. La popoarele liberate din mercantilism, se dau la fund lașii și se ridică la suprafață eroii. La aceste popoare se trăește din plin principiul: să cauți moartea, pentruca să găsești viața. Cel ce nu înfruntă moartea cu nepăsare, cu eroism, acela n'are ce căuta în concertul popoarelor destinate a stăpâni globul.

Este timpul ca fiecare Român să mediteze adânc asupra directivei de dezvoltare a neamului său în concertul popoarelor, ca și în viața interioară de stat. Este timpul să vrem cu tărie, cu elan irezistibil, în interiorul și în afara granițelor noastre.

Intr'o conferință, cu câțiva ani în urmă, am demonstrat că un singur drept avem: **acela de afirmațiune în ordine spirituală.** Tema antirevizionistă, am afirmat dela început că este complet greșită. Am afirmat că nu există anchilozare în omenire; că anchilozarea este moartea; că un popor „antirevizionist“ este menit să piară. Putem vedea astăzi unde duce antirevizionismul, privind la soarta vecinei și prietenei noastre Cehoslovacia. Am spus că poporul nostru trebuie să ducă o politică revizionistă, pentruca el poartă în sânul său aptitudini menite să-i dea o strălucită prestanță în viața internațională.

Noi nu putem fi mai prejos de frații noștri din occident. Traian ne-a pus aici să formăm un bastion, o fortăreață invincibilă, în contra puterilor anarhice, destructive, care amenință cultura și civilizația Europei. Rolul nostru acum începe, acum când am pus stăpânire pe parte din teritoriul nostru etnic, pe bastionul neamului. Din acest bastion vom putea porni la cuceriri glorioase, cuceriri la cari ne dă dreptul puterea noastră de afirmațiune în ordine spirituală, calitățile genuine de progres și de cultură pe cari le purtăm în sânge, scânteia divină pe care Roma eternă a semănat-o prin noi în aceste părți.

„România Eroică“

# Mareșalul Alexandru Avarescu

de Dr. ILIE DĂIANU

Cu moartea sa neașteptată, marele strateg și bărbat de stat, a pus lumea românească în doliu, și ne-a impus tuturor, celor ce l-am cunoscut mai de aproape, să ne dăm seama, cine a fost și ce a reprezentat marea personalitate, care, de 60 de ani, trăia în viața publică a României.

Eu, care din 1920 am ajuns în parlament, și V. Preș. al Camerei, apoi în 1926 V. Preș. al Senatului, am avut astfel oare care ocașii de a-l cunoaște, nu pot refuza să arăt în această revistă, cum l-am cunoscut și cum l-am deslușit pe cel mai de seamă șef militar și politic al României contemporane.

Răposatul Mareșal n'a fost ușor de deslușit. Din fire era om rezervat, scump la vorbă și la gest, care nu căuta popularitate, nici nu era comunicativ, cum sunt cei mai mulți oameni politici. Era un exemplar singular și reprezentativ al rasei noastre, care se ridică peste media obișnuită, și, cum era om făcut prin sine însuși, care a răsbătut în viață în ciuda multelor piedeci convenționale, era și neîncrezător în alții, și încrezător în sine însuși.

Născut în 1859, anul unirii celor două principate românești, începutul tuturor unirilor cari au adus unirea cea mare din 1918, Alexandru Averescu, deși răsăria în ținutul Basarabiei, la Ismail, deci în afară de cele două principate, ce se uniseră, era predestinat să fie în toate și întotdeauna omul unirii într'un trup a tuturor Românilor.

Ismailul astăzi este un târgușor, pe la 1859 nu era însă, mi se pare, decât un sat mai mare. Ori cum, Alexandru Averescu răsare din pătura largă și sănătoasă a țărânilor, rezervorul de totdeauna al reîmprosperării neamului nostru.

După școala primară, el urmează învățământul secundar într'un seminar, cu menire deci de a se face preot. Nu știm din ce pricină, — dar bănuiesc motive naționale, în Basarabia, în care cârma bisericească era acaparată de rusism, — nu-i convine să continue cărarea în care fusese pus, și trece la o școală de arte și meserii.

E de mirat saltul ce-l face, dela seminarul clasic-teoretic, la o școală de tot practică, a artelor și meseriilor. El caracterizează isbitor

simțul real și practic, comun țăranilor noștri, statornică însușire a bărbatului de arme și de cârmă de mai târziu.

Am privit totdeauna cu interes portretul-document, ce ni-l reprezintă pe tânărul Averescu la vârsta de 18 ani, ca elev al școlii de arte și meserii. El este îmbrăcat în costum țărănesc, având doar o haină neagră peste cămașa și pantalonii de pânză albă, haină care e „nemțească“ cum zicem noi în Ardeal hainelor civile, orășenești. Trăsăturile feței de adolescent arată o mare serioșitate, o precocitate în gândire și o atitudine cu nuanță de gravitate și conștiință de sine. În acest portret se par cristalizate toate notele caracteristice, cu cari s'a născut.

În curând după aceea izbucnește războiul româno-ruso-turc, care devine războiul de independență al României.

Acest epocal războiu, care zguduie sufletul românesc de pretutindeni, chiar și aici în Ardeal a deslănțuit entuziasmul tuturor Românilor, a atins și sufletul tânărului basarabean. La noi în Ardeal s'au mișcat toate inimile românești, și și-au manifestat simpatiile pentru România creștină, cari luptau, ca atâtea veacuri înainte, în contra semilunei, deși stăpânitorii Maghiari își manifestau simpatia pentru frații lor asiatici, deși necreștini.

Femeile române din Ardeal adunau bani și scaune pentru serviciul „Crucei Roșii“ române; scriitorii și poeții preamăreau vitejia eroilor dela Plevna. Rahova și Grivița. Grănicerii năsăudeni, în cari faptele de vitejie au aflat un ecou și mai puternic văzând deviza străbunilor lor: *virtus romana rediviva* — strălucind în România de peste Carpați, serbătoreau zgomotos toate faptele victorioase ale dorobanților de peste Dunăre și în mijlocul unui entuziasm, ce nu cunoștea margini, au botezat cele două hotele ale orașelului grăniceresc, Năsăudul, cu numele glorios: „Rahova“ și „Grivița“.

În timpul acestei resurecții a mândriei naționale, dar înainte de izbucnirea zgomotoasă a entuziasmului, un tânăr abia de 18 anișori, înalt, suplu, modest dar grav și serios, se anunță la București ca voluntar și stăruie să

fie trimis în războiul contra Turcilor. Este Alexandru Averescu dela Ismailul Basarabiei.

După multe piedici, în fine, reușește să fie primit. Și tânărul, cu bravură de fapte, ajunge la gradul de plutonier major.

Nimic nu caracterizează inima vitează de om și de român a acestui tinerel, ca și faptul său de soldat voluntar. În el izbucnește și străbate ca din adâncuri virtutea străbună a vechilor legionari romani, conservată în străfundul subconștientului său de poporul-soldat, poporul-sentinelă, pus în Carpați și în văile Dunării ca apărător al ordinii și civilizației romane, cea mai umană civilizație a omenirii, în care Isus Hristos a ținut să-și inoculeze, ca într'un trunchiu sănătos, mlădița cereștilor sale viziuni și concepții despre om și lume, adică creștinismul.

Toată istoria neamului nostru verifică adevărul, că poporul nostru, în ciuda tuturor restriștelor, ce a înfruntat în cursul veacurilor, a păstrat virtuțile cu cari s'a născut, ca soldat al unei împărății de pace și civilizație, și că totdeauna în rândurile oștirii au răsărit cele mai strălucite exemplare de luptători pentru ordine și civilizație. Una din cele mai exemplare figuri ale acestor descendenți ai vechilor coloni ai împărătescului nostru ctitor, a fost și Alexandru Averescu.

Războiul, care a dat României independența, a dat tânărului ostaș eroinic în război, puțința de a-și găsi cariera adevăratei sale chemări, și l-a făcut ofițer al armatei ce-și făcuse botezul de foc și de sânge.

Trimis în școala de război pe urma unui concurs riguros, în care a izbutit printre cei mai buni, el este trimis la școala militară din Torino, în Italia soră. Torino era de mult cunoscut tineretului român. Acolo naționaliști, ca Ioachim Drăgescu poetul din Ardeal, Artenie Anderco din Maramureș și mulți alții, își făcuseră studiile de medicină și mai ales de naționalism, limpezit și oțelit în apele de întremare ale latinătății infloritoare. Aci își ia Averescu sborul în studiile de specialitate cari îi deschid, pe urmă, posibilitatea de a urca cele mai înalte grade ale ierarhiei militare. Cu talentele sale înăscute, cu cunoștința mare de limbi, cu iubirea sa de muncă ordonată, ce-l caracterizează din fragedă tinerețe, el urcă încet, dar sigur, fără protecții, învingând mulțimea de piedici ale pizmei și ale favoritismului așa de consacrat în obiceiurile bizantine ale țării, toate gradele

carierii militare, până la cel de general, cu care în 1913 face campania din Bulgaria, ce ne va aduce Cadrilaterul Dobrogei.

Dela războiul independenței până la războiul mondial al unirii naționale, timp de 40 de ani, viața lui pare o neconținută pregătire pentru această epocă istorică, în care virtutea vieții lui militare culminează în apogeul victoriei dela *Mărești* și *Mărășești*, unde, cu ostașii noștri țărani, rău echipați și greu încercați prin desertarea aliaților ruși bolșevizați, cari au părăsit frontul pe o întindere de 40 km. a bătut și a înfrânt puterea celui mai grozav dintre dușmani, a Nemților de sub conducerea lui Mackensen.

Acest fapt hotărâtor în istoria războiului nostru i-a aureolat numele de comandant cu concepții mari și și-a făcut o popularitate, care a întrecut, în extensiune și intensitate, ori ce altă popularitate la Români, și l-a înscris între Părinții Patriei, numindu-l îndeobște „Tata-Averescu”.

Popularitatea aceasta fără seamăn l-a introdus pe omul armelor în politică, la sfârșitul războiului. Poporul l-a chemat pe această cale, nu el a căutat-o. Aci cu adevărat s'a adevărit vorba veche: Glasul poporului, glasul lui Dumnezeu.

Deși între cele două resorturi, de militar și politician, este o mare distanță, cu deosebiri isbitoare și aproape contradictorii, mai ales la un caracter nemaleabil ca cel al generalului de bronz, care era Averescu, el a urmat chemarea, și a încercat să treacă, cu armă și bagaje pe celalalt plan al vieții publice.

Încercarea a reușit numai parțial. Viteazul general a pornit pe acest tărâm periculos, plin de lunecușuri și prăpăstii, cu acelaș suflet, ordonat, logic și calculat, care sondează realitățile și ține să servească binele de obște al patriei.

A fost însă mai ușor să învingă frontul de oțel german al lui Mackensen, decât frontul de Gură-cască al eroilor lui Carageale.

În epoca imediată de după război, când primejdia anarhiei și a bolșevismului amenința și atmosfera noastră publică, energia reținută și prudentă a lui Averescu, cu tot regimul său quasi militar prin disciplina ce o susținea, a produs un aier de ordine, muncă și legalitate, ale cărei binecuvântate roade se simțiau în toată țara. N'a putut însă să schimbe moravurile bizantine, de aceea n'a putut să-și mențină

lungă vreme stăpânirea față cu o opoziție îmbătrânită în rele deprinderi politicianiste, râvnitoare la câștiguri și profituri personale, în dauna țării, și astfel regimurile generalului au avut acelaș defect, în două rânduri, lipsa de durată și de continuitate. Defecte, cari în tot cazul, nu erau defectele personale ale lui, ci ale împrejurărilor și ale vremurilor. Din nenorocire pentru țară, deși a ajuns de două ori la guvern, în 1920 și 1926, guvernul său n'a durat nici doi ani și a fost înlăturat totdeauna când era mai bine organizat și pornit pe fapte bune. Totuși aceste guvernări s'au înscris în istoria politică a României ca acte mari istorice, atât în politica internă, cât și în cea externă, acte cari nu aflu de lipsă a le înșirui aci.

Aceste guvernări au mai avut o bună latură; pe lângă cele cunoscute; au dovedit că s'ar putea cârmui țara și fără politicianism, într'un spirit pur patriotic, fapt de mare importanță pentru desvoltarea ulterioară a regimului politic în România.

E de remarcat anume, că Averescu, ori cât a fost șef de partid și șef de guvern, totuși n'a fost un șef politic, sau mai bine: n'a fost un politician.

A fost un bărbat de stat, a fost un patriot, dar n'a putut fi, n'a știut să fie, un politician.

Asta i-a fost scăderea; asta i-a fost și virtutea pe tărâmul politic.

Educația lui militară i s'a prefăcut în fire, și i-a dat caracterul acela de bronz, care nu știe de transacțiuni dubioase, nu știe de compromisiuri compromițătoare. Om de largi concepțiuni, cum îi era de altfel și statura, ce-i permitea să vadă mai departe și mai pe sus

de cât alți pitici sau mediocri; om conștient de datorie, înainte de a fi conștient de drepturi, care avea în vedere mai presus de toate interesul patriei; om conștiu și de sine și de valoarea sa, deci având și o suficiență în sine, el nu căuta să capteze pe nime cu vorbe frumoase, dar deșerte, nici cu promisiuni amăgitoare; el atrăgea masele populare prin frumuseța faptelor sale, prin curățenia caracterului său, și simțea că aceste mase sunt ele avisate la el, nu el la ele. Eată de ce el nu era, nu putea fi, un politician, ca atâția alții, ci a fost mai mult un mare militar, un om întreg, devotat patriei sale și fidel slujitor al Tronului, al Regelui.

Cu toată gloria unei vieți de mare bătrân al țării, el a înțeles regimul autoritar întemeiat de tânărul Monarh al României și apreciind scopurile înalte, urmărite cu înțeleaptă stăruință de M. Sa Regele Carol al II-lea, s'a pus cu devotament încercat în slujba acestui regim, ca consilier regal, simțind desigur, că ceea ce n'a putut realiza el în cursul alor două guvernări împotriva politicianismului sterp și nepatriotic, se realizează sub acest nou regim monarhic, care s'a scuturat total de tot bagajul secular, și sec, al politicianismului nefast al trecutului.

Cu acest gest al ultimelor sale zile marele Mareșal a ispășit și micile greșeli ale vieții sale și ne-a lăsat luminoasă și nimbată icoana unui adevărat patriot, reprezentând chipul cel mai caracteristic și mai autentic al Românului, ridicat prin sine însuși.

Memoria lui, ca o candelă de aur a patriotismului nativ, va lumina pururea destinele neamului latin din Carpați și văile Dunării.

## Clipe istorice

de ALEXANDRINA GR. CANTACUZINO

Moartea bate la fereastră pentru cei îmbătrâniți în vechile tiparuri. Viață nouă se deschide pentru cei ce înțeleg ritmul dinamic al vremii.

Le această răspântie, ce facem noi?

Chemări de veacuri ne poruncesc a participa la clădirea lumii noi. De rămânem șovăitori, cumiști, ascultători ai poruncilor Occidentului, riscăm să cădem sub laude deșerte în somnul de veci.

Făuritori de Istorie să fim, iar nu specta-

tori și povestitori ai faptelor mărețe, la cari să nu înscriem în pagini nemuritoare numele de Român.

„A fi sau a nu fi”, aceasta este lozinca de astăzi. România nouă trebuie să fie factor decisiv la transformările ce se pregătesc, punând problema năzuințelor și a idealurilor sale și a forței spirituale și dinamice ce trebuie să prezinte.

Viitorul este al acelor care vor cu bărbăție și credință.



# Atențiune la Hotare

de ION COLFESCU-DELATURDA

Articolul acesta e prilejuit de plecarea dela „Porunca Vremii” a Dlui Nichifor Crainic, anunțată în Nr. 1180 din 20 Sept. 1938 prin cele două scrisori schimbate între cei doi codirectori ai acestei gazete. Am scris articolul, pentru că evenimentul acesta e în adevăr simptomatic. Importanța lui pentru determinarea momentului psihologic prin care trecem rezultă cu prisosință din conținutul scrisorilor menționate. Și a trebuit să scriem acest articol pentru a determina poziția noastră, poziția în care se găsește lupta de afirmare națională, de avânt și de refacere a acestui neam în momentul de față, în raport cu ideologia care ne animează pe noi cei grupați în jurul revistei „România Eroică”, cași pe distincții noastre colaboratori și cititori.

Dl Nichifor Crainic, motivând plecarea sa dela „Porunca Vremii” spune, între altele:

*„Altădată lupta noastră avea alt ecou. Și cum noi am rămas aceiași, sunt sigur că în afară de noi zac secretele neisbânzii recente.*

*„Când în țările din jurul nostru naționalismul crește vijelios, la noi el a intrat într'o eclipsă generală. Nu e nevoie să-i discutăm aici cauzele, dar realitatea am constatat-o împreună din golul sinistru, căscat în jurul acestui ziar, singurul care a mai rămas pe baricadă. Judecând după scrisorile pe care le primeam la redacție, cititorii noștri se credeau eroi fiindcă îndrăzneau să ne urmeze, atâți câți ne mai urmau. Această puținătate de suflet pe mine mă desgustă.*

*„Afară de acest amurg fără glorie al credinței într'o idee salvatoare, sunt alte împrejurări cari au creat preseii naționaliste condiții mortale”.*

Iar Dl Dr. Ilie Rădulescu îi răspunde:

*„Pătrund întreg sensul îndreptățitei tale amărăciuni. Dar de ce ne-am mira! N'a fost oare totdeauna așa? A fost oare alta, în trecut, soarta marilor luptători ai neamului, pe cari abia dacă a venit uneori să-i înțeleagă recunoștința postumă?...”*

*„Eu sunt un nebiruit, un iremediabil optimist. Cred, împotriva tuturor aparențelor, în isbânda acestei lupte, ale cărei destine nu mai atârnă exclusiv de slăbiciunea sau lașitatea „naționaliștilor” noștri. Au intrat în joc scandări universale foarte precise și categorice”.*

Noi am spus mereu: Hotarele țării noastre, siguranța, viitorul ei, stau în noi înșine. Ambii directori au dreptul să se alarmeze. Trecem în adevăr printr'o perioadă de deficiență. Dar eu sunt de părerea Dlui Rădulescu: Nu e cazul să ne descurajem.

Ci e cazul să ne îndoim forțele și să luptăm. Nici Dl Crainic nu cred să fie, în fond, de altă părere. Cu perspicacitatea care-l caracterizează, cred că nu poate crede decât la fel cu noi toți, cu instinctul profund al acestui popor, care nu poate să nu-și vadă mântuirea sa mijind la orizont. Retragerea Dlui Crainic dela „Porunca Vremii”, dacă e în legătură cu anemierea curentului antisemit, apoi, cu atât mai mult trebuie să fie în legătură cu înaltele sale preocupări de ordin cultural și național, cari îl împing pentru moment în alte direcții. Și noi, cei dela „România Eroică”, suntem convinși că-l vom vedea în curând din nou pe baricade.

Cei ce vor fi cetit aceste scrisori vor fi suferit, cași noi, o strângere de inimă. Trebuie însă să punem lucrurile la punct. Mișcarea antisemită e însăși mișcarea noastră de regenerare. Cât timp va fi un picior de evreu pe pământul patriei, nu vom fi în siguranță. Eliminarea evreilor e tot una cu însăși toșirea noastră morală. Prezența lor și absența noastră de pe câmpul de război în ceace-i privește dovedesc starea de decrepitudine în care ne găsim.

Dar trebuie să accentuăm: nu e cazul să ne descurajem; e o stare pasageră, ca la războiul cu armele, când ești în înaintare, când în retragere; finalul decide. Retragerea aceasta generală de pe poziții nu este însă mai puțin îngrijorătoare. E cazul să ne reculegem și să pornim cu mai multă vigoare la atac. În primul rând trebuie să ne gândim la acei cari au provocat această stare de lucruri. *Acești trădători de patrie trebuiesc stigmatizați și scoși din viața publică.* Suntem datori să curățăm terenul.

Noi am spus mereu: să nu confundăm fondul cu forma. E incontestabil că țara e în plină refacere. Dar această refacere s'ar putea dezvolta în cu totul alt ritm și cu o vigoare însușită, dacă nu am avea această meteahnă de a confunda fondul cu forma, dacă nu am lipsi de pe câmpul de război. Marile discursuri, străjeria, noile legiferări; toate sunt bune. Dar există un seismograf care ne indică precis starea în care ne găsim; *e sensibilitatea noastră la pericol*, elanul, necesitatea vie de înfăptuire pe teren. Oricari ar fi discursurile, formele, absența noastră de pe terenul de luptă e dovedită prin insensibilitatea noastră la pericol. Din momentul ce curentul antisemit s'a anemiat, suntem în plin regres. Antisemitismul e seismograf care ne indică, fără puțință de eroare, starea în care ne găsim, oricari ar fi formele și aparențele.



În „România Eroică” No. 1 din anul trecut, cu ocazia schițării programului nostru de activitate, am spus:

„În ceea ce privește minoritățile, avem ținte precise; ele se împart în elemente asimilabile și neasimilabile. Un stat sănătos trebuie să elimineze orice corp străin. În consecință, noi credem că e o chestiune vitală pentru neamul nostru ca elementele asimilabile să se asimileze, să intre ca părți integrante ale marelui corp al națiunii, și ca elementele neasimilabile să fie eliminate din viața statului.

„Vrerea noastră vrem să devie vrerea generală. Vrem ca dorința și voința să se transforme în elan irezistibil de înlăptuire. Vrem, nu vorbe, ci fapte.

„Vrem o voință unitară, o singură armată spiritualizată, eroică, cu un singur trup, cu o singură animă; cu un singur ideal, care să le rezume pe toate: neamul și devenirea lui istorică în complexul popoarelor lumii.

„Ne dăm seama că lupta este grea: că ceea ce avem de câștigat în ordine internă echivalează cu ceea ce s'a câștigat prin sacrificiile marelui război, care a dus la întregirea neamului.

„Pentru războiul cel mare care ne va da putința să realizăm România spirituală de mâine, România muncii creatoare, cu înlăturarea a tot ce e străin de aspirațiunile neamului, de devenirea sa istorică, cu strivirea tuturor agenților dizolvanți și parazitari, ne dăm seama că va fi nevoie de lupte și sacrificii, cari pot să nu fie mai pe jos de acelea ale marelui război; că trebuie să fim treji și gata oricând de luptă, pe viață și moarte, pentru a reface din temelie această țară, punând în valoare bogățiile ei incomensurabile, materiale și morale, cari zac astăzi îngroapate în adâncuri”.

Acum e momentul să o spunem din nou cu tărie: Suntem în plin război; *atențiune la granițe*. Trebuie să ne refacem, să fim treji, să părăsim formele goale, aparențele grandilocvente și să trăim din plin fondul, să avem din plin la inimă marile probleme naționale.

Situația internațională ne împinge cu neîndurare. Ne împune să fim atenți; ne spune că am pierdut până acum un timp prețios, că nu e timp de descurajare, de anemie, că, din contră, timpul ne cere să activăm cu ultima energie pe teren.

Evenimente mari sunt la ordinea zilei. Purificarea noastră interioară trebuie să meargă și ea înainte cu pași giganti. Să nu uităm un moment că imperativul categoric, marele imperativ care le cuprinde pe toate, e realizarea principiului, care singur stă la baza existenței noastre ca stat și popor și ne garantează viitorul: *O singură turmă și un păstor*.

Să nu uităm un moment *seismograful*. Necesitatea de purificare a statului și poporului acestuia

trebuie să fie respirația noastră de fiecare clipă, însăși rațiunea noastră de a fi. Să nu ne facem iluzii: *până ce nu va fi fiecare român de sânge impregnat în toată ființa lui cu această necesitate, nu există posibilitate de mântuire*. Până atunci granițele noastre sunt în vânt; existența țării însăși e în primejdie.

Dacă noi am fi fost de douăzeci de ani încoace în plin elan de purificare, alta ar fi fost situația noastră internă și altul, rolul nostru în viața internațională. Alta ar fi fost siguranța noastră înăuntru și în afară. Altul ar fi fost rezultatul cuceririi la interior a țării noastre care, trebuie s'o spunem răspicat, deocamdată ne aparține numai de formă.

Să lăsăm la o parte necesitatea creerii armatelor de ocupațiune ale industriei și comerțului, pentru ofensiva generală, pentru cucerirea animelor, și să ne referim numai la colonizări și la lipsa de afirmare românească pe teren.

Care ar fi fost acum situația noastră în Maramureș, în Bucovina, în Basarabia, în Cadrilater și la granița de vest? Cine s'ar mai fi putut gândi să atace consolidarea statului nostru, unitatea lui spirituală și materială! Să fie oare balcanicii mai conștienți de cât noi? Jugo-Slavia, Bulgaria, Grecia, Turcia; toate ne-au luat înainte. În aceste state consolidarea națională n'a cunoscut impedimente. Popoarele acestea n'au fost absente de pe câmpul de război. Le putem critica. Dar le putem lua și drept pilde de perseverență și înlăptuire.

Noi, în timpul acesta, în ce stadiu de dezvoltare am ajuns? Românii macedoneni sunt aruncați în focul gheenei. La interior decrepitudinea ne roade măruntaele. Fraudele se țin lanț. Românul e absent de pe câmpul de război, în timp ce străinii se războiesc cu noi, înăuntru și înafară.

Macedonienii sunt aruncați în focul gheenei, poporul zace în ignoranță și sărăcie, pătura conducătoare se piaptână și huzurește, se îmbată de forme și de discursuri, pe când un neam hain și hrăpăreț se infiltrează nesupărat și pune stăpânire pe țară dela o margine la alta, corupându-o în totul și secătându-i izvoarele de afirmațiune și regenerare și în timp ce alte puteri destructive ne macină la interior și ne pândesc la hotare pentruca să ne sfășie.

Să ne gândim în ce stare se găsesc provinciile noastre: Bucovina, Basarabia, Moldova, toată granița de vest și tot restul țării. Și să ne cutremurăm meditănd asupra nepregătirii noastre din punctul de vedere al relațiilor noastre internaționale, al lipsei noastre de încredere în războiul pentru spiritualizarea popoarelor, singurul război care ne poate salva prezentul și pregăti gloria viitorului.

Conducătorii spirituali ai acestei țări să reacționeze puternic în contra haosului în care horbocăim,

cu privire la orientarea noastră internă și externă, și apoi să vie cu mine, să străbatem împreună satele, orașele și provinciile expuse, să stăm de vorbă și să examinăm totul în deplină obiectivitate, și se vor convinge de mizerabila stare de lucruri, cu toată grandilocvența care o acoperă la suprafață.

Dacă n'ar fi bunul nostru popor cu puterea lui de afirmare genuină, ce s'ar alege de provinciile noastre de frontieră, cași de restul țării?

Să dăm mâna cu acest popor. Să ne facem una cu anima lui. Să purtăm cu ultima energie războiul sfânt contra pecinginei care-l înăbușe, care ne desființează ca stat și popor, să-l înălțăm, să-l purificăm, să-l punem în valoare din toate punctele de vedere. Să creem armatele de ocupațiune și de neîndurată afirmațiune înăuntru și înafară, să aruncăm în luptă toată seva dătătoare de viață a acestui neam.

Eu nu disperez. Eu am convingerea fermă că curentul de regenerare ese din adâncuri, că reface-

rea totală a neamului și a țării este pe drum. Eu cred că tot românul treaz trebuie să stea în orice moment sus pe baricade pentru a contribui, cu sângele și cu viața lui, la deslănțuirea mării ofensive de afirmare, de însănătoșire și de purificare totală care va să vie.

Să știm bine că numai în consolidarea noastră interioară stă siguranța și expansiunea viitoare a neamului, că dușmanul dela interior condiționează pe cel de peste hotare, că însănătoșirea, purificarea noastră totală, implică rezolvarea în principiu a tuturor problemelor noastre de stat, că nu vom fi în siguranță decât atunci când tot românul va fi trezit la viața națională, va deveni o celulă vie a neamului din care face parte, când toate elementele eterogene vor fi eliminate, când va fi realizat adevărul imperativ: *O singură turmă și un păstor.*

Atunci numai vom putea porni la înfăptuirea destinului nostru în lume.

## Inființarea unui institut minoritar

de Dr. ION BĂLTARIU

Din cele mai vechi timpuri, cei mai mari gânditori, idealisti și filozofi, au propovăduit cu multă însufletire o pace universală, eternă. În secolul al XIX-lea, mai ales în țările anglosaxone, s'au înființat peste 200 Asociații, cari credeau că pot realiza acest înalt ideal, prin rezolvarea diferendelor internaționale pe cale echitabilă și pașnică. Asociațiile acestea mai târziu s'au constituit în o Uniune internațională. Deși izbucnirea războiului mondial a fost o mare și amară decepție, totuși ele n'au dezarmat, și în anul 1919 s'au reconstituit la Bruxelles în o nouă Uniune a Asociațiilor pentru Societatea Națiunilor, cu ajutorul căreia nădăjduiau să-și realizeze idealul.

În cursul războiului mondial Asociațiile menționate au dezvoltat o vie activitate sub deviza: dreptul primează forța. Și mulți Generali germani susțin că, Germania a pierdut războiul numai din cauza activității și propagandei dezvoltate de asociațiile pentru pace, cari i-au creat o opinie publică mondială ostilă, în contra căreia n'au rezistat, nici tratatele (cazul Italiei și al României), nici interesele economice (cazul Statelor Unite din America de Nord).

Germania, neputând accepta noul statut teritorial european și neputându-se familiariza cu ideea pierderii Coloniilor sale, a început — înainte de a deslănțui un nou războiu mondial — o vie propagandă, spre a crea în opinia mondială un curent favorabil revendicărilor sale. Prin înființarea unei Asociații germane pentru Societatea Națiunilor, ea a pătruns în Uniunea internațională a acestor Asociații și la congresele ei a arătat că, menținerea Austriei ca stat independent primejduiește pacea europeană, care i se pare nedreaptă și înechitabilă. Tot în lumina aceasta au fost prezentate și celelalte revendicări germane. Propaganda germană a prins rădăcini în Aglia împiedcând formarea unei opinii publice engleze ostile revendicărilor Germaniei, care ar fi putut da guvernului britanic forța și coeziunea necesară, spre a nu tolera multiplele încălcări ale dispozițiilor tratatelor de pace săvârșite de Germania în ultimul timp.

Ungurii au imitat pe Germani. Și azi, în congresele Uniunii Asociațiilor pentru Societatea Națiunilor, nu se desbat decât probleme minoritare și revendicări germane și unguerești. În anul acesta Uniunea și-a ținut con-

gresul la 12 Iulie în Copenhaga. În presa noastră n'a apărut nici o informație asupra desbaterilor congresului, dar în numărul 155 din 13 Iulie al Ziarului ungiuresc „Ellenzék” din Cluj, putem ceti următoarea informație: „Congresul Uniunii Asociațiilor pentru Societatea Națiunilor. Delegația română încă a admis proiectele minoritare ale „banului” Iosika Ioan. Copenhaga 12 Iulie. Congresul Uniunii Asociațiilor pentru Societatea Națiunilor s'a ținut sub prezența profesorului universitar belgian Overbeke. În numele Asociației ungiurești din România pentru Societatea Națiunilor s'a prezentat baronul Iosika Ioan. La ordinea de zi a fost un singur obiect: adresa Uniunii către Geneva. În punctul al șaselea al adresei se vorbește despre comisia minoritară permanentă, despre accelerarea esențială a procedurii de plângeri, despre liberul contact cultural al naționalităților cu Țara mamă și despre aceea că, numirea „de minorități de rasă, religie și limbă” să fie înlocuită prin indicația „națională”. Baronul Iosika Ioan în discursul său, care s'a extins asupra tuturor punctelor, a examinat problema din punct de vedere al naționalităților și la mai multe puncte a propus amendamente. În urma discursului s'au iscat discuții, la cari, pe lângă Cehi, au participat delegatul englez Macarhney și delegatul francez Malaterre. Baronul Iosika Ioan a cerut înființarea unei comisii minoritare permanente la Societatea Națiunilor, după analogia comisiei mandatelor coloniale, ca apoi comisia aceasta, înainte de toate să elaboreze statutul minoritar, care ar fixa cadrele drepturilor minoritare generale și absolut obligatoare. Statele, cari și-au asumat obligații în tratatele minoritare — a spus baronul Iosika Ioan — ar umplea cadrele statutului prin legi și dispoziții naționale luând în considerare circumstantanțele locale, dar fără violarea principiilor lui. Statele ar înscrie statutul în legislația lor națională. Și executarea lui și a legilor cari privesc reglementarea problemei minoritare să fie puse sub garanția Societății Națiunilor. În modul acesta problema ar înceta să mai fie o jucărie a situației politice externe sau interne momentane. După acestea baronul Iosika Ioan a arătat rezultatele obținute până acum pe terenul acesta la Geneva. Congresul a acceptat propunerile modificatoare ale oratorului cu unanimitate. Delegația română, care a participat la congres, în fruntea căreia se afla Ion Pillat, fostul vice-președinte liberal al Camerei,

și între membrii căreia erau Șerbescu Sebastian, secretarul general al Asociației române și Ion Crăciun, fost deputat, nu a făcut nici o contestație în contra propunerilor baronului Iosika Ioan și în fine a acceptat textul modificat”.

DI E. Pangrati, fostul președinte al Asociației române, pentru Societatea Națiunilor, în conferința, pe care a ținut-o la Institutul social român, în ziua de 24 Februarie 1924, se plângea că n'am participat la congresele din 1922 și 1923 dela Praga și Viena și constată că, „am rămas într-o rezervă și o izolare, pe care, acei cari au participat la activitatea acestor asociații, pot să afirme cu convingere că, este dăunătoare, pentru că chestiunea principală de care s'au ocupat congresele, este chestiunea minorităților și în aceste chestiuni în care ni s'au adus multe acuzații și atacuri nedrepte, cuvântul românesc n'a fost ascultat, documentarea românească a lipsit și prin urmare cauza românească a fost pusă în scădere”.

Constatarea dlui E. Pangrati este dureroasă, dar se pare că totuș e mai bine să lipsim dela congresele Uniunii, decât să ne prezentăm ca la Copenhaga.

S'a constatat de nenumărate ori că, la desbaterea problemelor minoritare în fața Societății Națiunilor, delegațiile române — sigur nu din vina lor — nu dispun de materialul științific — documentar și informativ — necesar, pentru a fi la înălțimea chemării lor și a putea combate cu succes teoriile și afirmațiile adversarilor, cari utilizează aeropagele internaționale, pentru a face o propagandă revizionistă mondială, răsunătoare, și a ne aduce acuzații gratuite sub auspiciile instituțiilor internaționale.

Comparând propunerile așa numitului „baron” Iosika cu principiile și normele juridice din tratatele adiționale (minoritare), vom constata că, „baronul” nostru, prin propunerile sale, urmărește nimicirea suveranității și independenței statelor, cari și-au asumat obligații minoritare. Cutezanța și chiar obrăznicia acestor indivizi minoritari, rezidă în faptul că, ei, cari n'au colaborat la înființarea statului în care trăesc și s'au opus creerii lui cu armele în mână, azi resping și disprețuesc protecția legiurii naționale și, sub garanția Societății Națiunilor, revendică una internațională. Ei cer un statut minoritar sacrosanct și inviolabil și puțin îi interesează faptul că, prin acest statut, să subminează existența statului.

Propunerea pentru înființarea unei comisii minoritare permanente după modelul comisii mandatelor, în fond, este o tentativă de revizuire a tratatelor de pace. Propunerile de natura aceasta nu pot crea o atmosferă favorabilă rezolvirii diferendelor internaționale pe cale de echitate, ci, din contră, ele sunt un ferment viril de a agita minoritarii în contra propriului lor stat, și întrețin o permanentă stare de iritație internațională, prielnică izbucnirii războiului.

E cert că, în urma războiului mondial — provocat de minoritarii de azi — ordinea publică în foarte multe state este grav amenințată și că responsabilii conducători ai acestor state, de multe ori sunt forțați să întreprindă cele mai energice măsuri, pentru păstrarea și asigurarea ei, limitând și suprimând, total sau parțial, libertățile cetățenești, prin cenzură, stare de asediu și legi excepționale. În concepția minoritară toate aceste măsuri nu pot fi aplicate față de ei. Dl. Balogh în „La Protection Internationale Des Minorités” la pag. 66 susține că „Les Etats signataires des traités des minorités, sont tenus de réaliser la liberté dans la mesure correspondant à l'idée qu'on se fait de la liberté en Europe occidentale. Ils ne peuvent se soustraire à cette obligation en invoquant leur souveraineté, celle-ci ayant subi une limitation du fait des traités. Nous devons donc tenir pour absolue, dans ce sens, la liberté garantie aux minorités. Si les Etats refusent d'adapter leurs institutions aux principes de liberté, entendus dans le sens occidental, ils ne pourront motiver leur attitude par l'argument qu'ils n'accordent pas plus de liberté à leurs ressortissants qui forment la majorité de la population”.

Dacă dl Balogh susține teoria aceasta paradoxală, sub regimul actualelor tratate adiționale, ușor ne putem imagina ce va afirma mâine, când vom avea statutul minoritar propus de zisul baron Iosika și acceptat cu unanimitate de Congresul Uniunii dela Copenhaga, inclusiv delegația română. —

Baronul nostru a mai propus înlocuirea termenului de minoritate cu naționalitate. Mandelstam în (La Question des Minorités) pag. 435 constată că, în tratatele adiționale expresia de minoritate a fost inserată din eroare sau în urma unei inadvertențe sau ca abreviație pentru termenul persoanei sau instituției minoritare, ceea ce înseamnă că tratatele adiționale

nu cunosc minorități, ca entități naționale, ci numai indivizi aparținători unei minorități și că garanția protecției minoritarilor este concepută ca întinzându-se numai asupra persoanelor și nu și asupra colectivității etnice sau religioase.

Propunerea aceasta ne forțează să ne punem întrebarea că, oare Ungurii, cari locuiesc azi în Statul român, sunt o naționalitate?

Naționalitatea este o societate în plină evoluție ascendentă, care întrunește toate elementele constitutive ale națiunii, un apreciabil număr de membri de aceeaș rasă, limbă și moravuri, cari dispun asupra unui teritoriu vast, etc. cu excepția independenței. „Naționalitatea e organismul social în stare dinamică, în echilibru nestabil, cu tendința să treacă în stare de echilibru stabil: națiunea”. (R. Seišanu: Principiul Naționalităților etc. pag. 16).

Dacă judecăm fenomenele sociale din trecutul Transilvaniei prin prisma principiilor sociale de azi, vom ajunge la convingerea că, începând cu secolul al XIV-lea și până la prăbușirea Imperiului Austro-Ungar din toamna anului 1918, în Transilvania n'a existat nici odată o națiune și că totdeauna a fost o singură naționalitate, cea română. Prin vestita *unio trium nationum* s'au pus bazele unui stat federal în Transilvania, vasal la început Ungariei, apoi Turciei și Austriei. Cele trei vestite națiuni istorice: Ungurii, Sașii și Secuții n'au fost capabile să asigure cu propriile lor puteri, nici ordinea publică, nici independența țării. Ele au putut stăpâni Transilvania numai cu ajutorul Turcilor și Habsburgilor. În cinci secole de dominație politică și stăpânire economică, ele n'au fost capabile ca pe un anumit teritoriu al țării să și formeze un teritoriu național, asupra căruia să poată dispune efectiv și exclusiv. Cu excepția Secuților, nici Ungurii, nici Sașii, n'au fost în stare să impopuleze un teritoriu, în care să dobândească, dacă nu majoritate absolută, cel puțin relativă. Azi pe întreg teritoriul Transilvaniei de odinioară, Ungurii și Sașii sunt în minoritate față de elementul românesc, ca și în cele cinci secole premergătoare. Ungurii nici în județele limitrofe cu Ungaria nu formează o treime a populației, Ungurii și Sașii, ca și în trecut, nici azi nu pot fi socotiți ca naționalitate, fiindcă le lipsește teritoriul național și numărul necesar. Ei sunt ceea ce au fost totdeauna, indivizi respirați (diaspora) pe teritoriul neamului românesc.

Când în toamna anului 1918 monarhia Austro-Ungară se prăbușea, Ungurii, Sașii și

Secuții n'au făcut nici o tentativă de a pune stăpânire pe un teritor al Transilvaniei și de a se declara independenți, ceea ce dovedește că ei nu erau, ca fenomen social, în faza naționalităților. Singur poporul român din Transilvania — fără de a mai aștepta hotărârile Congresului de pace — se declară independent și liber de a dispune asupra viitorului său. Și cu propriile sale puteri, trece din faza naționalității, și devine o națiune.

Această scurtă reprivire istorică ne dovedește că Ungurii n'au fost o naționalitate în Transilvania, ca și azi ei erau numai elemente de colonizare și expansiune în un teritor, care nu era al lor.

O naționalitate, după cum au susținut membrii comitetului partidului național român din Transilvania în procesul Memorandului, nu se recunoaște, nici nu se discută, ea se afirmă prin propria sa forță și putere de viață, prin acțiuni violente, ilegale și prin revoluții. Istoria Transilvaniei e plină de revolte și revoluțiile românești, cari au avut un răsunet european și cari dovedesc tendința multiseclară și continuă a poporului român de aici, de a și dobândi independența și de a deveni o națiune.

În lumina aceasta actuala stăpânire românească în Transilvania este rezultatul unei evoluții firești irezistibile.

Propunerile pentru înființarea unei comisii minoritare permanente după modelul comisiei mandatelor și pentru recunoașterea minorităților ca naționalități, sunt un atentat la suveranitatea statelor, cari au acceptat tratatele adiționale. Și reprezentanții Asociației române pentru Societatea Națiunilor ar fi trebuit să refuze chiar și discutarea lor, pentru că prin ele se împiedică realizarea scopului statutar al Uniunii.

Prin crearea unor naționalități artificiale pe teritoriul unui stat național, se permanentizează primejdia de război. Problema minorităților germani din Cehoslovacia primejduiește pacea europeană. Germania utilizează prezența conaționalilor săi spre a-și masca intențiile de expansiune și dominație mondială. Indiferent de soluția ce s'a dat problemei germane din Cehoslovacia, e cert că în momentul prielnic Germania va căuta un alt prilej pentru deslănțuirea unui nou războiu. Prezența minorităților Germani în Italia, Polonia și Ungaria nu primejduiește pacea europeană, fiindcă Germania deocamdată se desinteresează de soarta conaționalilor ei,

fiindcă actuala constelație politică nu i permite altă țintă.

Uniunea Asociațiilor pentru Societatea Națiunilor, se bucură de o mare autoritate în țările anglo-saxone. Moțiunile, rezoluțiile și adresele ei către Societatea Națiunilor ne pot crea o atmosferă nefavorabilă și delegațiile noastre la congresele Uniunii, avizate la propriile lor cunoștințe, cari, oricât de vaste ar fi, totuși nu se pot extinde asupra tuturor aspectelor problemei minoritare și prin urmare ele — ab ovo — sunt puse în o situație de inferioritate față de delegațiile altor state.

Studierea temeinică a problemei minoritare din țara noastră este o necesitate de stat și reclamă înființarea unui institut minoritar român, care, utilizând întreg aparatul științific modern, să se ocupe exclusiv cu studierea acestei probleme.

Institutul minoritar român, care ar putea funcționa pe lângă o Universitate sau pe lângă institutul social român al Dlui profesor G. A. Sti, înzestrat cu tot aparatul științific și lucrând sub conducerea unor profesori universitari, ne-ar putea aduce servicii imense. El ar putea avea secții juridice, istorice, geografice, economice și statistice. Fiecare secție ar studia problema minoritară din punctul său de vedere, ținând seamă de interesele statului. Rezultatele științifice realizate de institut ar putea fi utilizate pentru combaterea propagandei adverse în străinătate, și pentru rezolvarea — pe baze științifice și metodice — a problemei minoritare interne.

„Scânteieri“. Anul I. nr. 4. Tinera revistă de sub conducerea d-lui prof. Iacob Timiș, dela T. Mureș, (str. Asachi 21) continuă să apară regulat, cu aceeași atitudine elegantă și bine îngrijită, care o distinge dintru început. În Nrul. ultim pe care-l avem, găsim rânduri închinare poetului O. Goga, semnate de I. Timiș. Intellect și rațiune, studiu de subtilitate filosofică, de Traian Turcu, Iacob Mureșanu, viața și opera lui, de Heinz Heltmann. Versuri de: Traian Tincu, Lucian Văleanu, Dem. Gh. Nolla, Leonida Luca. Cronica bogată, începe a fi polemică. Adevăratele schinteieri, „săgețile“ sunt mai puține, ca altădată. Reproducem una:

Poetului G. A. Petre

Ca să-mi câștig și eu o pâine,  
Umil vă rog un stat să-mi dați,  
Cum aș putea compune versuri,  
Și cum să le strecor prin sită  
Redactorilor... ne-ndurați.

SĂGEATĂ.

## FIGURI ARDELENE

# Rolul lui Simion Bărnuțiu în pregătirea revoluției din Ardeal în anul 1848

de ȘTEFAN PASCU

## Zilele următoare ale adunării dela Blaj

A doua zi, în urma afluenței peste așteptare a poporului, piața Blajului devenind neîncăpătoare, Bărnuțiu propune să se mute adunarea pe câmpia din marginea orașului, pentru a putea fi toată lumea de față la importantele debateri ce aveau să urmeze. Aici, același om „cu figură de Danton setos de răzbunare, cu trăsăturile feței într'adevăr române” — cum îl caracterizează Jakab Elek (E. Jakab o. c. p. 125), propune ca locul acela să se numească simbolic „Câmpia libertății”, adunarea să se proclame adunare generală a națiunii române, iar națiunea de sine stătătoare credincioasă Casei austriace. După ce au fost luate toate hotărârile și formulate punctele în cari se cuprindeau doleanțele Românilor expuse în fața poporului de către Treb. Laurian, ele au fost întărite prin jurământul, a cărui formulă a fost alcătuită de același Bărnuțiu: „Ca român voi susținea totdeauna Națiunea noastră română pe calea dreaptă și legiuită și o voi apăra cu toate puterile în contra oricărui atac și asuprire... Nu voi încerca să asupresc pe nimenea, dar nici nu voi suferi să ne asuprească nimenea” (Gh. Barițiu. *Părți alese din Istoria Transilvaniei*. Vol. II. Sibiu 1889, p. 111). Ideea sfântă de naționalitate prinsese rădăcini în toate inimile Românilor și pentru a fi dusă la îndeplinire, s'a ales un comitet permanent, cu sediul în Sibiu, compus din 25 membri, în frunte cu Șaguna, ca președinte, și Bărnuțiu, vicepreședinte.

Din toate acestea se poate vedea rolul predominant al lui Bărnuțiu în această grandioasă manifestare românească, în care n'a lipsit nici chibzuiala și judecata rece a bătrânețelor, nici avântul tinerețelor și nici majestuoasa voință a forțelor naționale elementare, despre cari isvoarele contimporane în unanimitate găsesc cuvinte elogioase. Nici dușmanii nu o puteau vorbi de rău, cu toate că aveau interesul și dorința de a o compromite. Gen. Schurter, comandantul general al trupelor cari au asistat la adunare, spune că, n'a văzut nicăiri pe unde a umblat o adunare mai impunătoare și mai demnă. Comitele suprem al Sașilor, baronul Falmen, o dă ca exemplu Sașilor, invidiind purtarea Românilor.

## Acțiunea lui Bărnuțiu dela 15 Mai, până la 16 Septembrie

După adunare, Comitetul dă o proclamație, prin care, dela început până la sfârșit, străbate spiritul intransigent al lui Bărnuțiu. Printre altele în ea se spune: „...că Românii din Ardeal încă au înțeles spiritul de azi, că pe ei încă i-a însuflețit spiritul libertății... că Românii în etern nu se vor lepăda de limba și naționalitatea română... că și vor apăra independența statului și nu-și vor vinde țara, își vor apăra naționalitatea și vor stărui până vor dobândi toate libertățile cari li se cad... Românilor! — închee proclamația — Întăriți-vă, înarmați-vă și țineți unii cu alții” (T. V. Păcățianu. *Cartea de aur*. Vol. I, p. 339—340). Această nouă proclamație, va servi ca program de urmat Românilor până la declanșarea revoluției. Ea va pătrunde în masse, după cum se vede din scrisoarea unui țăran, Gh. Crișan, adresată la 9 Iunie locțiitorului de protopop din com. Pagaci jud. Mureș, în care spunea: „...Dvs. să determinați poporul să se țină de jurământul dela Blaj, să țineti cu poporul, fiindcă sunteți preot. Secuții au făcut niște fapte teribile, așa dar suntem împinși la înarmare. Războiul civil nu este departe. Suntem provocați. Spuneți poporului să-și ascuță coasele, să-și facă lănci, să-și repare îmblăceii, pentru că am ajuns aici. Te rog, Domnule, pe Dumnezeu, pe tine și pe poporul care-l înveți, să faceți ce vă spun” (E. Jakab o. c., p. 223—224).

Tot ca o urmare a acestei proclamații, la care se mai adaugă și activitatea provocatoare a comitetului român, al cărui conducător, acum, era Bărnuțiu, Șaguna fiind plecat la Viena în fruntea unei delegații ca să prezinte împăratului cererile Românilor, se produce și aceea ciocnitate dela Mihalț în 2 Iunie. În această revoltă precum și în altele de proporții mai mici ca la: Coșlar, Obreja, Cisteiul român, Crăciunel etc. toate în jud. Alba de jos, comitetul, prin membrii săi cei mai reprezentativi, își are partea sa. Aceștia îndemneau poporul, să nu ceară pământ dela proprietari, ci să ia orice teren care odinioară a fost al statului sau al bisericii, căci este al lor. Intre acești instigatori, Jakab numără pe: Papiu Ilarian, I. Buteanu, I. Bărnuțiu, Aron Pumnul și N. Man. Tot Jakab re-



produce un raport al prefectului de Alba, N. Banffy, din care aflăm tonul instigațiilor venite dela Sibiu: „Acum nu este lege, până ce nu vor aduce ei, (Românii) legi dela Blaj, nu este comitat și nu este proprietar de pământ“ E. Jakab o. c., p. 221. „Most nincs törvény, mig ök Balázsfalván nem hoznak, nincs vármegye, nincs földesúr“). Cum să nu se opună bieții iobagi, cari de atâta vreme așteptau aceste clipe? Cum să nu asculte aceste sfaturi ale conducătorilor lor, cuvinte biblice pentru ei? Aceste îndemnuri, aceste acțiuni, au accelerat deslănțuirea furtunei. La vestea întâmplărilor dela Mihălț, comitetul ține o adunare la care ia parte mult popor. Aici se hotărăște, delegarea în comisia de cercetare a cazului dela Mihălț, a lui N. Man și P. Dunca. Aceștia însă n'au fost primiți de comisia ungurească formată din: Fr. Beldi, Șt. Kemény, căp. Teutsch și judecătorul Sándor. Totuș, comitetul trimite pe N. Mureșan și Iosif Gercudi să cerceteze cazul, a căror raport e înaintat de către comitet comandamentului general, luând apărarea mihălțenilor și cerându-i totodată acestuia, să ordone retragerea tuturor trupelor de Secui din regiunile românești. Bărnuțiu voia singur să meargă la fața locului, dar viața îi era în primejdie, după cum se plânge într-o scrisoare adresată lui Gh. Barițiu: „...Comisia nu ne poate da nici o garanție pentru siguranța personală“ — spune el (Gg. Bogdan-Duică o. c. Anexa XIV—XV).

În acest timp se găsea la Sibiu și Avram Iancu, care, scoțând un pistol dela brâu, strigă, plin de dor de răzbunare: „Între noi și Unguri, numai acesta va decide“ (N. Buta. *Avram Iancu și epoca sa*. Cluj, la 1925, p. 38). Și Iancu era hotărât să facă aceasta, dar Bărnuțiu cumpănind lucrurile, îl roagă să mai aștepte, fiindcă n'a sosit încă timpul și ar fi păcat să verse atâta sânge nevinovat. Și cuvintele lui Bărnuțiu, fură „sfântă scriptură pentru el“ (I. Pușcariu o. c., p. 30). În felul acesta, Bărnuțiu, care era stăpân peste suflete, a întârziat cu vre-o 3 luni cel mai grozav războiu civil din Transilvania.

De acest fapt și-au dat repede seama Ungurii, și de aceea își pun în gând să scape de el, arestând membrii comitetului câți se aflau în Sibiu. La 27 August este trimis aci în acest scop, comitele Fr. Beldi, căruia i se adaogă, ca unul ce cunoștea situația în partea locului, Iosif Dobokay. Nu reușesc însă să pună mâna pe cel dorit mai mult și astfel sunt arestați numai Laurian și Bălășescu. Cel scăpat ca prin minune, nu s'a lăsat în voia sorții, ci a cutreerat satele din jur, împreună cu tatăl lui, Laurian, preot în Fofeldea, și adunând mulțime de oameni, se prezintă în fruntea lor la Comandamentul general, pretinzând eliberarea celor arestați. Poporul, întârâtat de Bărnuțiu, pretinde eliberarea imediată, fiind gata a des-

lănțui, așa nepregătit și neînarmat cum se găsea, revoluția, dacă acesta ar fi cerut-o. „Am înțeles — spuneau ei — că Ungurii vor să ducă pe oamenii noștri în țara lor la pieire, și noi am venit ca, dacă vor vrea să-i ducă, să-i scoatem din mâinile lor“. (Gh. Barițiu o. c., p. 182). Nu mai era o cerere, nici rugămintă, ci vocea autoritară a acelora care-și vedeau conducătorii amenințați. Generalul Pfersmann, văzând agitația spiritelor, fără a mai aștepta răspunsul lui Puchner, plecat la Alba Iulia, îi eliberează. Aceștia au fost apoi duși în triumf la adunarea dela Orlat (10 Sept.). Spiritul lui Bărnuțiu domină și această adunare militară. Dovada o avem în primul punct ce se hotărăște: libertatea personală și națională. „Noi cerem ca nimenea să nu aresteze fără arătare legiuită a vre-unei vine criminale. Cerem ca toate arestările câte s'au făcut până acuma să se cerceteze cât mai curând. Aceste legi principii, să-și aibă puterea lor, pentru bărbații cari s'au arestat în această țară, pe când în alte țări asemenea bărbați se pun în fruntea guvernelor și sunt obiectul adorațiunii generale! În punctul 3 cer „desființarea tuturor serviciilor personale iobăgești, desființarea robotelor și a tuturor darurilor în natură. În punctul 5 spune clar: „...spre susținerea libertății naționale și personale, cerem ca națiunea română să aibă pe tot anul o adunare generală română și un comitet permanent ales de adunarea generală. Fiindcă comitetul român ales de adunarea dela Blaj este persecutat, noi cerem ca acela să se așeze în Orlat și să se apere de regiment, până când se va întări de înaltul împărat“ (Gh. Barițiu o. c., p. 185—186). La adunarea dela Blaj, unde în fruntea Românilor se afla acum Bărnuțiu, se cer aceleași lucruri, dovedind identitatea conducătorului. Mai mult, adunarea dela Orlat, a fost preluțul celei dela Blaj din 16 Septembrie. Dacă dăm crezare informației din „Siebenbürger Bote“ care spune că în noaptea de 15 Sept. cetele curseră peste Orlat spre Blaj (*Siebenbürger Bote*, Sibiu, 1848 Sept. 17, p. 389), adunarea aceasta nu e decât o continuare a celei dela Orlat. Nu numai continuitatea în timp ne îndreptățește să spunem aceasta, ci după cum vom vedea și hotărârile celor două adunări, în punctele lor esențiale sunt identice.

### Adunarea dela 16 Septembrie

În 4/16 Sept. se aflau în Blaj, 6—7 mii de Români, în frunte cu Axente Sever, Ioan Bradu și Petre Gradu. În 5/17, adunarea trimite la Cluj pe canonicul Rațiu și prof. Andrei Pop, pentru a arăta guvernului dorințele națiunii române, cari deocamdată erau: să înceteze recrutarea; prizonierii să fie eliberați; să se convoace o nouă adunare națională



pentru a asculta hotărârile Împăratului. În 8/20, se reîntoarce delegația dela Cluj, aducând și o scrisoare a baronului Vay — noul guvernator al Ardealului — prin care sunt amenințați agitatorii. În 9/21, adunarea trimite prin maiorul Clococianu o a doua petiție lui Vay. În 10/22 sosește Iancu cu Moții lui, iar ceva mai târziu, bar. Vay, cu maiorul Clococianu. În 11/23 Sept., sosesc I. Balint și tânărul Iosif Moga, eliberați de Vay din închisoarea dela Aiud. În 13/25, sosesc I. Bărnuțiu, Papiu-Ilarian, Treb. Laurian și It. Novac. În 16/28 sosește Florian Micaș, eliberat și el din închisoare și tot în aceeași zi se organizează garda națională.

Poporul în această adunare era foarte iritat. După toate câte i se întâmplase dela 15 Mai încoace de aceea, când Vay le spune să meargă acasă, primește răspunsul „... că nu vreau a ști nimic de puterea lui, și că nici se va depărta până i se vor îndeplini toate cererile”. (Gh. Bogdan-Duică o. c. p. 110). Acest răspuns, după cum spune Bogdan-Duică, cuprinde în sine revoluția. Cu sosirea din închisoare a lui S. Balint și Iosif Moga, iritația crește și mai mult. În sfârșit sosește și Bărnuțiu „care era așteptat să decidă”. (Idem, ibidem). La vestea sosirii lui, poporul îi pregătește o primire foarte caldă, dovind încă odată considerația pentru cel așteptat. Dimineața, poporul auzind de sosirea lor, se așează în ordine regulată și împărțit în mai multe centurii sub comanda lui Dion. Popoviciu, le ieși înainte cu steaguri, muzică, și cu un corp deosebit de intelectuali. Cei sosiți fură salutați cu entuziasm, de către popor până în piață, unde li se fac onorurile cunite, iar ei îi mulțumii. (Adunarea din 16 Sept. 1848. *Federațiunea*, 1868, An. I. Nr. 52, p. 208). Din nou Bărnuțiu aclamat de mulțime e invitat să vorbească. Își începe cuvântarea cu „Trăiască Împăratul Ferdinand”. Din nou se ia în desbatere cauza națională, „dar de astă dată mai răspicat decât în primăvară”. Conducătorii Românilor, în fruntea cărora se afla acum Bărnuțiu, formulau mai energic protestul cotra uniunii cu Ungaria și ruperea de guvernul unguresc. Se formulează petiția, care e în spiritul lui Bărnuțiu, cerându-se: deplină satisfacție țăranimii torturate; înlăturarea imediată a oricărei robote; o comisie urbarială care să așeze nouile baze ale proprietății; respingerea uniunii și numirea unui guvern provizoriu mixt care să facă loc viitorului guvern permanent. Se mai cere o adunare națională română, dietă ardelenescă și, pentru păstrarea liniștei, gardă națională română. Acest din urmă punct foarte importat prin rezultatele imediate și prin consecințele cele mai grave, a fost motivat astfel: „Pentru siguranța publică în satele și ținuturile române să se înființeze acum garda națională română, după

ingăduirea cea apriată a Maiestății Sale împăratului. Spre înarmarea lui, poporul român, cere dela înaltul General Comando atâtea arme: puști, tunuri, săbii, table ș. a. câte s'au dat Ungurilor spre scopul acesta”. (Gh. Barițiu o. c. p. 248). Războiul cu Ungurii era declarat. Toată furia ungurească se va revărsa asupra lui Bărnuțiu. Se alege un comitet numit de pacifițiune, în frunte cu S. Bărnuțiu ca președinte, având încă 5 membri: Treb. Laurean, N. Bălășescu, T. Cipariu, Fl. Micaș și Bran. Încă de a doua zi comitetul își începe lucrările. Prima măsură a fost recrutarea voinicilor dela vârsta de 18—37 ani, pentru garda națională și desarmarea Ungurilor răsculați: Desarmarea se face repede.

### Declanșarea revoluției.

Comitetul în 2/14 Oct., dă o proclamație iscălită de toți cei 6 membri, prin care cere ca războiul să fie cult: celui desarmat să nu i se întâmple nimic. Revoluția clocotea. Se înregistrează opuneri în fața comisiei de recrutare ungurească: la Luna, jud. Turda, în Chioar, în părțile Sătmăruului și Bihorului etc. Nu mai voiau să servească în armata ungurească, ci în cea națională sau împărătească. Cei din părțile nordice ale Transilvaniei se prezintă la col. Urban, pentru a-i înregistra în regimentul II năsăudean. Astfel spiritele se agită mereu, presimțind gravitatea momentului ce se apropia. Avram Iancu își pregătea oamenii lui în munți, Axente Sever, pe Târnavă, Mărgineanu, pe Mureș, Bătrăneanu, pe Câmpie, Bran în părțile Bârsei etc.

Tuturor acestor pregătiri, mai mult sau mai puțin efective, le pune capăt o proclamație din 24 Oct.—5 Nov. iscălită de Bărnuțiu și Barițiu, prin care toți voinicii erau chemați la arme contra Ungurilor. În această foarte importantă proclamație, prin care se declară pe față războiul civil în Transilvania, după ce se face expunerea situației națiunii române din acest principat, se spune: Ei — Ungurii — pizmuesc fericirea Românilor care o ar avea sub o constituțiune dreaptă, cum este cea împărătească; vreu să fie numai ei singuri domni și de aici înainte, ca să chinuiască pe Români în veci, cum i-au chinuit până acum... *Frați Români, numai un mijloc este de a apăra dreptul, când îl calcă în picioare cei blăstâmați; acest mijloc este puterea.* Împărăția este în primejdie; drepturile tronului sunt călcate; legea noastră cea sfântă este batjocorită de păgâni. *La arme dar fraților! la arme! ca să faceți o putere de care să se sperie păgânii*”. (Gh. Bogdan-Duică o. c. p. 114). Revoluția este declanșată, prin voința lui Bărnuțiu și Barițiu.

### Personalitatea lui S. Bărnăuțiu

Din toate cele văzute, reiese clar preponderanța personalității lui S. Bărnăuțiu în aceste timpuri istorice. Acel modest filosof și jurist care „la cuvintele de patrie, națiune, românism, se entuziasma ca un poet, figura lui luând un aer de inspirat, de profet; vorba lui un accent simpatic și dureros; căutătura lui svârlind scânteii de curaj și terorism” — după cum îl caracterizează atât de real Gh. Sion, (Gh. Sion. Souveniri contemporane p. 229), a fost un om în care au căpătat glas toate desideratele noastre naționale. Bărnăuțiu a deslănțuit lupta împotriva maghiarismului, încă din 1834 prin reforma lui școlară, în 1837, 1842 și 1845, pentru a culmina în 1848. Dacă nu era Bărnăuțiu, lupta românismului contra maghiarismului lua un alt caracter, mai domol, mai conciliant. El i-a dat un caracter energic, imperativ și demn. A suferit maltratări, și exilări, pentru idealul său; n'a cedat. În 1842, singur îndrăznește a răspunde machiavelicului proiect de maghiarizare; în 1845 dă un caracter de proces național, al românismului demn contra maghiarofiliei lemenyene,

procesului cu episcopul. În 1848, când spiritele stăteau la îndoială asupra atitudinii ce trebuiau să o ia, când organele de publicitate aveau tendințe unioniste, când tinerimea română din Târgu-Mureș era aplicată a accepta unirea în schimbul unor concesiuni neînsemnate și acelea numai promise — Bărnăuțiu este cel care, în urma apelului apărut în Foaie pentru minte, fixează o atitudine hotărâtă și demnă care va fi urmată de toți bunii români. Spiritul său va cristaliza toate suferințele și justele dorințe ale Românilor ardeleni în memorabilul discurs din 2/14 Mai. El va domina toată suflarea românească de dincoace de Carpați, până în momentul când coarda iritației și răbdării va fi întinsă la maximum, ca să vină să imprăștie acea proclamație din 24 Oct. a cărei urmare va fi, că spiritele încătușate în lanțurile urei, dorului de răsbunare, timp de 8 luni, se vor elibera și Românii își vor face singuri dreptatea, de care „domnii” nu binevoiau a-i împărtăși și pe ei. În acest chip Bărnăuțiu a imprimat un caracter special revoluției dela 1848 și a isbutit să ridice idealul național mai presus de orice alt scop efemer.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

# Crearea armatelor de ocupațiune pentru Industrie și Comerț

de ITALICUS

Crearea armatelor de ocupațiune ale industriei și comerțului, e una dintre problemele vitale ale acestui neam. Pentru a ajunge la această înfăptuire, trebuie să dăm generațiunilor spiritul de afirmație în toate domeniile de activitate și să determinăm apariția în fiecare individ a conștiinței vie că el aparține Neamului și Patriei, cari trebuie să devină principalul rost al vieții fiecăruia, așa cum glăsuște art. 4 din noua Constituție.

Acest principiu pus la baza existenței noastre, a fiecăruia, la baza existenței și dezvoltării însăși a Statului și a Națiunii, implică o serie de principii cari trebuiesc bine cunoscute, și sever aplicate. Dar pentru ca să cunoaștem și să trăim principiile cari stau la baza noului nostru așezământ de Stat, la baza existenței noastre celei noi, care se confundă cu aceea a Neamului și a Patriei, noi trebuie să ne dăm seama precis de conținutul acestor noțiuni: *Neamul și Patria*.

Desigur că un strein de etnicul românesc altfel va gândi și va simți, când va declara sus și tare credință Neamului românesc și Patriei și va jura pe steagul țării, și altfel va gândi și va simți un român de sânge. Chestiunea cea mare este însă ca fiecare Român, ca fiecare locuitor al acestei Patrii, să gândească, să simtă și să acționeze la fel. Este marele principiu, care le implică pe toate: *o singură turmă și un singur păstor*.

Astfel se concepe noua noastră viață de stat și astfel trebuie să reacționăm în contra tuturor elementelor dispartate sau disolvante, cari au trăit și s'au dezvoltat în libertate până acum.

În toate domeniile de stat trăiesc Patria și Neamul. Dar noi nu ne-am dat seama până în momentul de față că viața economică a unei națiuni cere aceeași armonizare a marilor ca și a micilor întreprinderi comerciale și industriale cu Patria și Neamul, ca și celelalte in-

deletniciri în viața de stat. De aci rezultă că punerea în stăpânire a etnicului românesc asupra vieții economice, nu este numai o chestiune de îmbogățire, de bunăstare materială, ci este, mai presus de toate, o chestiune de afirmațiune, de demnitate națională, de punerea întregii vieți economice sub marile principii, sub imperativul categoric: Patria și Neamul, mai presus de toate.

Acest imperativ categoric nu-l poate trăi un străin de sânge. Și principiul constituțional, oricari ar fi desvoltările ulterioare ale așezământului nostru fundamental, implică în sine necesitatea naționalizării complete a industriei și a comerțului pe teritoriul Statului Român. Implică în sine necesitatea de a se înlătura streinii de neam, adică de sânge și de ideologie, nu numai din ocupațiunile cari implică exercițiul suveranității de stat, dar și din ocupațiunile economice, ca și din școlile și celelalte instituțiuni de pregătire națională. Noi nu putem educa și crește pe teritoriul național elemente disolvante și nu putem crește și cultiva în sânul nostru pui de năpârci, cari să ne otrăvească mai târziu.

Sunt mari întreprinderi economice în cuprinsul țării, înființate și conduse de români de sânge, cari își dau seama și trăesc acest imperativ categoric. Ele constituesc începutul de românizare, de afirmare, de cucerire a statului nostru la interior, după ce predecesorii noștri l-au făurit prin cucerirea teritoriilor. Aceste întreprinderi economice trebuiesc scoase în evidență și date drept pildă, pentru că în felul acesta poate oricine să vadă, să înțeleagă și să simtă adevărul că, numai românul de sânge poate vibra puternic cu neamul său și că numai el poate să înțeleagă și să aplice în practică necesitatea de a se pune instituția economică la dispoziția marilor imperative naționale, ca instrument, ca pârghie de progres și afirmațiune națională

### O pildă edificatoare

La venirea României Mari în regiunile aurifere ale Munților Apuseni exista o societate germană „Ruda 12 Apostoli”. În această societate funcționarii tehnici, și cea mai mare parte din meseriași, erau germani și unguri. Muncitorii și o parte din meseriași cu mai puțină pregătire, erau singurii recrutați dintre români, pentru că erau prost salarizați.

La 1920 s'a înființat societatea „Mica”,

societate anonimă, cu capital exclusiv românesc de 25 milioane. Cu acest capital s'au luat în primire instituțiunile și întreg avutul societății germane. Principalul promotor al societății a fost dela început actualul director general și președinte, d. ing. Ioan P. Gigurtu, fost de curând ministru al industriei și comerțului. Acest animator, împreună cu colaboratorii săi, după ce a luat în primire patrimoniul fostei societăți, a înțeles să facă din această societate un puternic vehicol de afirmațiune națională. Conducătorii, funcționarii tehnici și meseriași minoritari au fost înlocuiți, în măsura ce locurile ocupate de ei deveneau vacante, cu români de sânge. Astfel astăzi Societatea, dintre străini, are numai 2 funcționari de conducere la exploatarea din Brad, restul personalului fiind pur românesc. În aceeaș măsură a fost romanizat și personalul tehnic inferior. De notat că, pentru românizarea personalului tehnic inferior, soc. „Mica” a avut să lupte, — și astăzi are să lupte mai mult decât oricând, — cu neputința de a-și procura personal tehnic românesc corespunzător.

Noi cunoaștem din articolele anterioare ce fel de greutatea întâmpinăm, când este vorba de a se crea armatele de ocupațiune ale industriei și comerțului. Direcția Soc. „Mica”, la unison cu celelalte direcțiuni de mari întreprinderi românești, confirmă din plin lipsa noastră de pregătire, absența noastră de pe terenul de luptă în ce privește această ramură de afirmațiune românească: industria și comerțul.

Ca o ilustrațiune în plus relevăm faptul că Legea de plasare I. O. V. se aplică într'un mod cu totul original, după relatările Soc. Mica. În termen de 3 zile dela ivirea locurilor vacante, trebuiesc să fie anunțate direcțiunei de plasare I. O. V. Societatea îi comunică condițiunile inerente funcției ce va trebui să îndeplinească viitorul angajat. Nu uită să pună în primul rând condițiunea de a fi „român de origină”. Direcția I. O. V. când n'are, nu răspunde, iar dacă recomandă, recomandă bulgari, ruși, șvabi. Astfel societatea e nevoită să completeze dela sine locurile vacante, lucrând contra legii.

O altă dificultate reiese din greșita îndrumare a învățământului public, despre care ne-am ocupat de multe ori. Prin regiune sunt o mulțime de tineri cari absolvă învățământul secundar, unii fiind înscriși chiar la Universitate, în deosebi la drept, fără însă să frecven-

teze. Acești tineri intră funcționari la întreprinderi, la Mica și aiurea, nu sunt nici intelectuali și nici țărani, vegetează cu lefuri mărunte câte o viață întreagă.

Soc. Mica a început cu 25 milioane. După trei ani de existență, capitalul s'a dublat. După alți trei ani s'a dublat din nou, iar în anii următori, capitalul s'a mărit succesiv, ajungând în 1937 la 350 milioane. La preluare, societatea a lucrat cu 2000 angajați. În timpul perioadei acute de romanizare, personalul a scăzut succesiv până la 1926, când s'a găsit redus la 1500. De atunci personalul a crescut continuu, ajungând la finea anului 1937 la 2750. Actualmente atinge numărul de 3000. Toată operațiunea de creștere, a fost în acelaș timp și o operațiune de romanizare.

Pentru a se vedea importanța principiilor pe cari le-am pus în capul acestui articol, să trecem la realizările Soc. „Mica”.

Cu capitalul de 350 milioane, la care „Mica” a ajuns actualmente, a realizat investițiuni demne de a fi date drept pildă întregii țări. Uzina electrică în construcție, în valoare de cca. 65 milioane, are menirea de a transforma economicște și, ca o consecință, și ca viață culturală, întreaga regiune auriferă a Munților Apuseni. Mulțumită acestei societăți, se va realiza aici o viață economică și culturală cum n'a mai fost, împiedicându-se și pierderile enorme de aur, obvenite până acum din cauza exploatărilor primitive cu șteampurile țărănești. Șteampurile însăși vor dobândi o nouă viață și un randament necunoscut până astăzi.

O grijă de căpetenie a pus societatea „Mica” pentru sănătatea, bunăstarea economică și culturală a personalului său, a regiunii în care funcționează și pentru ajutorarea tuturor operelor de afirmațiune și cultură națională în afară de cuprinsul ei.

Activitatea aceasta indică că ne găsim în fața ridicării unui stindard în acelaș timp economic, cultural și național. Principiul, *Patria și Neamul mai presus de toate*, s'a realizat din plin de această societate sub direcția plină de inimă și suflet a inspiratorului ei, d. inginer Gigurtu.

Fără să-i cercetezi scriptele, e suficient să faci o vizită în regiune, pentru ca să-ți dai seama de acest adevăr. Dealurile, sterpe altădată, sunt astăzi brăzdate cu strade, cu întărituri de piatră, cu clădiri construite după toate

cerințele tehnice și igienice, constituind locuințe confortabile pentru personalul societății.

În apropierea uzinei, găsim „Casinoul” cu o sală de cinematograf, care ar putea face figură distinsă și în centrul Bucureștilor, cu săli pentru conferințe, pentru lectură, bibliotecă, radio, cu săli de mese pentru funcționari și ingineri. Alături, două imense blocuri pentru locuințe pe seama personalului necăsătorit, având fiecare apartament instalații de apă caldă, apă rece, băi, dușuri și tot confortul după toate regulile artei.

Tot acolo găsim restaurantele pentru personalul tehnic și cantina muncitorilor. Muncitorii, în cantina lor, iau masa constând din trei feluri de mâncare, gătite astfel că s'ar putea servi deopotrivă la un restaurant de lux, cu prețul de 7 și 9 lei. O supă costă 2 lei, o mâncare 5, o friptură, 7 și 9. Găsim iarăș un imens magazin cu tot felul de produse necesare unei gospodării. Personalul și muncitorii sunt serviți cu prețul de cost și în, unele cazuri, cu jumătate și mai puțin din acest preț. În primul rând personalul inferior și muncitorii sunt aprovizionați cu tot ce au de trebuință.

Găsim împrejurul blocurilor acestora, în imediata apropiere a instalațiunilor tehnice, amenajate locurile de gimnastică, distracție, ie-confortare, după trebuințele, rangul și ocupațiunile fiecăruia.

Grija ce poartă Societatea pentru sănătatea și bunăstarea personalului său, a familiilor acestuia, radiază asupra întregii regiuni. Faptul acesta îl poate constata orice trecător, privind construcția marelui sanator de pe coasta din dreapta, după cursul văii, care este aproape gata, care va avea 200 paturi, costând cca. 40 milioane până la completa înzestrare,

Față de aceste mărețe realizări pe terenul binelui public, nu este de mirare că examinând activitatea societății găsim că ea sacrifică anual zeci de milioane (în 1937, 23 milioane) pentru opere sociale, clădiri de biserici, școli și, în general, pentru promovarea culturii românești.

Pentru a se evidenția grija acestei Societăți pentru progresul pe toate tărâmurile, în special al regiunii unde funcționează, trebuie să accentuăm că a promovat industrii cari în fapt sunt străine de scopul pentru care Soc. a fost constituită. Astfel a înființat o țesătorie de mătasă și o instalație de extragerea uleiului de mentă, o pepinieră de pomi fructiferi, florărie,

etc.; toate, numai în scopul de a promova industria casnică și pentru a îmbogăți pe cei ce se vor îndeletnici cu aceste industrii. Grație îndrumării Soc. „Mica”, se cultivă azi în regiune viermi de mătasă. Soc. cumpără ouăle pe cari le distribuie gratuit locuitorilor, și astfel, o industrie, până acum necunoscută, a pătruns în toate casele țărănești. Produsele sunt cumpărate tot de Soc. cu 100 lei kgr. de gogoși, adică cu preț de trei ori mai mare decât acela pe care-l oferă statul.

Din toată această expunere, se poate ve-

dea ce se poate realiza de o mare întreprindere, atunci când înțelege că trebuie să aibă ca principăla rațiune de a fi, Patria și Neamul. Și tot din constatările noastre, de astăzi și de altă dată, făcute la întreprinderile conduse cu inimă și cu suflet românesc, se poate vedea ce ar deveni poporul și țara aceasta, dacă toate întreprinderile economice și industriale, alături de toate celelalte ramuri de activitate în stat, ar fi ale românilor de sânge, *ale acelor români cari sunt născuți a doua oră pentru Patria și Neamul lor.*

## C R O N I C I

### Despre Dinamismul Național

— Pe marg. conf. Dlui Colfescu-Delaturda la Săliște —

Problema ridicării satelor românești la un nivel de viață superioară, cât și a orașelor investmântate în străinism, preocupă toate cercurile noastre, conștiente de dezastrul care ne amenință. Este fără îndoială una din cele mai grele probleme ale timpurilor prin cari trecem.

Căci ce altceva însemnează exemplul atâtor regiuni, cari în trecut constituiau arma impecabilă a românismului creator, și cari astăzi dau cel mai dureros examen de abandonare și completă înstrăinare de pe linia de afirmare a trecutului.

Dacă altădată organizațiunile profesionale sau fundamentale trăiau pe un teren național granitic, lipsa de continuitate a acestuia, a contribuit, în bună măsură, la crearea marasmului care ne paralizază.

Comerțul, industria mică și casnică, și însăș agricultura, nu erau în trecut numai îndeletniciri cerute de o existență sumară ca cea a țaranului român din Ardeal. Ele constituiau tot complexul dinamic al națiunii noastre subjugate, în lupta de emancipare națională. Ele erau drumurile afirmării viguroase a spiritului național românesc dominant în Ardeal.

Spiritului de întreprindere, dezvoltat la „neguțătorii” noștri de eri, în regiunile mai ascunse din punct de vedere etnic, i-a premers, cu o admirabilă intuiție și cu rezultate surprinzătoare, spiritul de coeziune națională, care a fost un factor primordial în desfășurarea evenimentelor de mai târziu.

Aportul generațiilor de meseriași și comercianți români, cari „nici nu puteau, înainte de 1848, să existe decât la Brașov, Săliște și la Lugoj” (Slavici: Rom. din Ardeal, pag. 35), a fost fără îndoială considerabil, atât din punct de vedere economic și comercial, cât, mai ales, din punctul de vedere al afirmării pe plan ideologic al aspirațiilor spre mai bine.

În magistrala sa expunere, fostul inspector, Cristu Negoescu, precizează că, hotărâtor în direcția dezvoltării economice a Românilor, a fost spiritul comercial propagat de neguțătorii fără prăvălie ca: Seceleenii, Boicenii, Rășinărenii, Săliștenii ori Moții „cari cutreeră țara să adune produse românești și să le pună pe la bălciuri în vânzare” (Cristu Negoescu: Ardealul nostru 1919. Buc., pag. 172), adăogând că, după încheierea tratatelor dela Pasarovitz și Belgrad, Austria a adus prin părțile Ardealului o mulțime de Macedo-Români „cari au avut o înrăurire pe cât de hotrătoare, pe atât de binefăcătoare, asupra dezvoltării culturale a Românilor” (pag. 171—172).

Invazia jidanilor produce în acest timp grave repercursiuni în dezvoltarea comerțului românesc. Dela 1867 se produce un grav dezechilibru pe piețele comerciale ale Ardealului, pentru că jidanii „cumpărau pe bani și vindeau pe grâu, pe porumb”, (pag. 172).

Cu toate acestea, a rămas însă spiritul — susține istoriograful Negoescu — și, dat fiind acest spirit, a fost cu puțință frumoasa organizațiune a băncilor românești din țările Coroanei Ungare, bănci cari nu erau așezăminte comerciale în adevăratul înțeles, ci se rezemau pe tradițiunile plugarului (pag. 172—173).

Iată dar, prin prisma istorică, conturându-se câteva fragmente din desfășurarea dramatică a destinului nostru.

Ce a rămas astăzi din tot sbuciumul de eri al înaintașilor? Care este linia de conduită a cercurilor noastre diriguitoare, și mai ales ce circumstanțe pot atenua absența îndelungată a acestora, față de impasul la care se găsește o bună parte din regiunile mai sus amintite. Dintre toate centrele cu sentimente naționale puternice din trecut, Brașovul se pare că are astăzi o situație mai bună. Celelalte, duc par'că, în tăcerea lor, taine de neînțeles. Nici situația durosă a Moților, nu grăbește o soluție imediată și nici chiar începutul de dezagregare a energiilor românești, nu întristează par'că, pe conducători.

Dacă privim cealaltă parte a marginenilor, nimic nu ne oprește în a ne mărturisii prăpastia ce ni se pregătește... Ținutul cu populația românească cea mai

densă, unde a vibrat puternic spiritul de înfrățire națională, astăzi trăește acel proces ignobil de descompunere.

Cazul concludent al Săliștei—Sibiului, care a dat renumiți meșteșugari și comercianți, cuceritori de târguri și piețe comerciale înfeudate străinilor, formează un capitol impresionant. Din punct de vedere demografic este în plin regres. Exodul păturii rurale spre domeniile de activitate mai productive a produs o sărăcire totală a elementului rural. Lipsa micii industriei a contribuit, în largă măsură, la desfășurarea acestui eveniment. Statistica decesurilor arată un procent mare, cea a nașterilor indică un număr foarte scăzut, iar cea a căsătoriilor numără un procent și mai redus. Abia dacă sunt 5 căsătorii anual.

Intr-o atare situație, alarma cercurilor conducătoare ale Săliștei este justificată, și trebuie să accentuăm că în această stare sunt toate centrele de pe fosta „mărginime”.

Tineretul universitar din Săliște și jur, încadrat în cea mai vrăstnică societate studentescă din Ardeal, în cadrul unor cicluri de conferințe, a invitat pe dl I. Colfescu-Delaturda, președintele Uniunii Ziaristilor români din Transilvania scriitor și propagandist național de înaltă valoare —, cerându-i aportul prețios în dezbaterile și rezolvirea crizei prin care trece astăzi populația mărgineană.

Dl Colfescu-Delaturda a prins minunat pulsul vremii, atunci când a afirmat în decursul conferinței și când a dezvoltat pe larg în eminenta sa revistă „România Eroică”, necesitatea de a se pune temeliile renașterii naționale prin aducerea în patrie și prin diseminarea lor în tot cuprinsul țării, a tuturor Macedonenilor expuși desnaționalizării, și prin făurirea de pepiniere de comercianți, industriași și meseriași români din admirabilele elemente ce se pot cultiva din „mărginime”.

Prilejul reconfortant al conferinței Dsale ne face să stăruim asupra acestei probleme structurale a societății săliștene și mărginene.

Intr'adevăr fenomenul de desagregare spirituală este factorul cel mai de seamă în desfășurarea istoriei. Dar Dsa arată fundamentele pozitive ale redresării prin promovarea valorilor spirituale ale unei colectivități. Dinamizate în sens național, ele pot constitui epoci de progres și constructivism perpetuu.

Elementul mărginean era în trecut chintesenta sbuciumului românesc și formula desigur tendința de expansiune a spiritualității. Istoria amintește însă și de covârșitoarea operă a Macedo-Românilor pe teren cultural și economic.

Strâns legate aceste două comunități spirituale pot din nou contribui în largă măsură la deslegarea crizei care bântue astăzi toate ramurile de activitate, la purificarea componentei noastre naționale și la regenerarea totală a neamului nostru.

Dl I. Colfescu-Delaturda, considerând această unitate singura cale de menținere și întărire a spiritualității neamului, propune formarea „armatelor de ocupațiune”, cari să elimine spiritualicește și economicește elementele alogene ale vieții noastre politice, culturale, economice și financiare.

Pentru aceasta D-sa crede în necesitatea formării omului nou, dezbărat de păcatele politicianismului corupt, și integrat pe marea linie de creator al destinului său românesc.

Infiltrația metodică a elementului evreesc a constituit pentru populația noastră agricolă, comercială și industrială, pentru poporul nostru în general, simbolul pauperizării lui morale și economice.

Eliminarea acestui element dizolvant, prin noua spiritualitate românească, propagată cu o competență și energie fără seamăn de distinsul nostru conferențiar și scriitor, e singurul mijloc de salvagardare a patrimoniului nostru național.

Conferința Dlui Colfescu-Delaturda extrem de variată prin bogăția și valoarea argumentelor, complexă prin fondul delicat al problemelor cari frământă astăzi opinia publică, a fost reconfortantă. Dar sensul revelator al conferinței Dsale, formează pentru noi o cale, un drum de urmat în vacarmul incertitudinilor de azi. Dl. Colfescu are dreptate: Fenomenul de crudă realitate al timpului nu înseamnă decât începutul unei ere de prosperitate. Dar până atunci se impune necesitatea de organizare și canalizare a energiilor naționale în direcția promovării elitelor societății și scoaterea din adâncuri și punerea în valoare a tuturor elementelor fermentatoare, dinamice, din țară și de peste hotare.

Dacă Săliștei i se poate acorda circumstanțe atenuante, săliștenilor nu le rămâne decât să-și recitească istoria, să-și formeze elita luptătoare și să pornească cu curaj la marea luptă de spiritualizare, de cucerire pe teren, punând în valoare, spre gloria românilor, calitățile specifice, energiile genuine ce le poartă în sânge, moștenite dela marii lor înaintași.

Astăzi mai mult ca oricând viața are nevoie de oameni și ei nu pot fi formați decât dacă au ceva din marea flacără a spiritualității neamului a cărei faclă o ține în mâini solide și o agită pe tot cuprinsul țării Dl Ioan Colfescu-Delaturda.

Octavian Ludu.

## Eminescu cucerește Ungaria

Minunate sunt căile Domnului, iar poeții sunt profetii și trimișii Lui. Minunate sunt deci și căile nemuritorilor poeți!

Am amintit într'un număr anterior serata literară dela Budapesta, în care „Lucașfăru” lui Eminescu a fost recitat și unde mai mulți conferențieri au vorbit despre cel mai reprezentativ poet al Românilor. Acțiunea a fost un început norocos, care va avea și o fericită continuare, în toată Ungaria. Iată ce s'a scris cu acea ocazie într'un ziar minoritar dela noi.

### Călătoria postumă a lui Eminescu pe șesul Ungariei.

Există în Budapesta o grupare, deocamdată mică, ce și-a propus ca scop colaborarea spirituală a Ungurilor cu Românii. E o nizuință mai pe sus de politică, dar sinceră intrupare în opera literară și științifică.



Dorința aceasta a avut deja un echou mai puternic decât se aștepta. Serata Eminescu, organizată de soc. „La Fontaine”, a avut mare public. Lucru nu s'a isprăvit cu atâta, ci se continuă în reviste literare, la universități și în cercurile științifice. Poate că din acțiunea aceasta va isvorî prietinia celor două popoare. Sămânța s'a aruncat și nu se știe, ce sămănătură va ieși. Atârnă de oameni să prepare terenul... Doar în afară de apropiere mai sunt și alte motive pentru a cunoaște în Ungaria literatura română. Un popor trebuie cunoscut în ceea ce are mai distins, ca să putem fi obiectivi. Apoi în literatură și artă nimic nu e de neglijat. Izolarea e în contra științei și contrară misiunii firești a artelor. Am cercetat câțiva oameni de știință din Ungaria, cari mărturisesc astfel. Să vorbească ei, pentru ce fac ceea ce fac.

### Poetul „Lucașfărilor”

Am văzut mai întâi pe Bela Vikár, bătrânul preș. al soc. „La Fontaine”. Ii reamintim succesul seratei eminesciane, ceace îl electrizează și vorbește cu o însufletire ce desminte bătrânețea.

— Mă bucur foarte mult, că „Lucașfărilor”, lui Eminescu, în traducerea făcută de Maria Berde, a făcut o surprindere generală. Nimic nu poate releva caracterul nostru european mai bine, decât niusința noastră obiectivă de a cunoaște cultura popoarelor celor mai apropiate de noi. Societatea noastră s'a înființat în 1920 și, în ciuda situației de atunci, n'a esitat a-și fixa ținta: cooperarea spirituală în cel mai nobil sens, a națiunilor, ceea ce se numește: „cooperation intellectuelle”. Noi nu ne preocupăm de politică, ci exclusiv numai de viața culturală.

Dar chiar prin aceasta dăm pildă politicianilor. După cum în seratele noastre au fost pe afiș literatură jugoslavă și cehoslovacă, a venit rândul și celei românești.

Nu-i voie a ni-se ascrie gânduri rezervate și-mi pare foarte bine, că această imparțialitate și înaltă concepție ni s'a recunoscut din partea unei publicații românești: „Inoirea”.

— Eminescu e o valoare europeană așa de superioară, că avem datoria către noi înșine să-l cunoaștem. Poemul lui prezentat nouă e o capodoperă așa de fără pereche ca scriere filosofică în formă lirică, încât îmbogățește și viața literară maghiară, cu o notă nouă de nou colorit. Norocul a fost că și artista Göry Kató a prezentat „Lucașfărilor” cu atâta simțire caldă, încât toate ziarele din Budapesta au elogiat-o. Fapt importante, că prin această prezentare și Berde Maria s'a încadrat în acțiunea societății, încât s'a impus idea, ca „La Fontaine” să editeze în volum traducerile ei din Eminescu, cu introducerea făcută de profesorul Gáldi László.

Ziarul raportează apoi, că, în vederea acestui scop, societatea a pregătit să facă un turneu în cele mai intelectuale orașe de provincie, ca astfel să se prepare terenul cunoașterii reciproce a celor două popoare învecinate.

Profesorul Gáldi, născut în Arad, cunoaște bine opera lui Eminescu, a scris mult despre ea și a fă-

cut-o cunoscută în Ungaria prin revista „Apollo” și în Buletinul M. Eminescu din Cernăuți. În urma acestora apar studii interesante în „Archivum Europae Centro-Orientasis”, revista tinerilor filologi și istorici maghiari. În această lucrare scrie și profesorul de romanistică dela universitatea din Budapesta, Tamás Lajos, care e tot din Arad, cum și istoriograful Lukinich Imre, tot dela aceeași universitate. Tinerii studenți de universitate îi cer profesorului Gáldi informații și date ca să scrie despre Români.

Mai mult; după un articol ce a publicat în revista parisiană „Dante”, un ziar din Bruxelles și-a exprimat mirarea, cum s'a putut că un spirit romantic așa de măreț a rămas necunoscut Europei până acum?

Un alt învățat profesor, Toth András, dela Budapesta, care a învățat românește, și chiar acum și-a isprăvit un studiu istoric despre unirea bisericească a Românilor, și despre urmările istorice ale acestei uniri, a vorbit cu cea mai profundă convingere despre necesitatea apropierei culturale româno-maghiare și a salutat cu entuziasm în numele generației tinere inițiativa societății „Lafontaine”. Orice apropiere politică o crede fără rost, dacă nu e pregătită de o apropiere pe terenul științei obiective și o reciprocă comunicare literară bibliografică, care trebuie să premeargă „sine ira et studio”.

Trei învățați unguri conchid unanim și uniform: Putem crede în apropierea intelectuală româno-maghiară, pentru că sunt oameni cari o doresc serios și ferm!

Iată ce face nemuritorul poet al Lucașfărilor, la 40 de ani după moartea sa, în Ungaria!

Dr. I. Dăianu.

## CĂRȚI-REVISTE-ZIARE

I. M. Rașcu: *Alte opere din literatura română*. Imprimeria Centrală. Buc. 1938. Volumul 8-a mare, 220 pag. Prețul 100 lei.

Profesorul I. M. Rașcu, dela Liceul „G. Șincai” din București, Calea Șerban Vodă 167 — e un specialist recunoscut, maestru în analiza literaturii. Acest volum se ocupă de Alcătuirii și Tălmăcirii de C. Conachi, Poezii de V. Cârlova, Epistole de Gr. Alexandrescu, Nuvele istorice de C. Negruzi, Istoria Românilor sub Mihai V. Viteazul de N. Bălcescu, Poezii de iubire de M. Eminescu, Amintiri din copilărie de I. Creangă.

Pentru profesorii de română sunt foarte prețioase, iar pentru elevii din clasele superioare, indispensabile.

Archimandritul Teodosie Bonteanu: *O turmă și un Păstor*. Problema împăcării Bisericilor de Răsărit și Apus. Editura Autorului. Volum de peste 500 pag. prețul numai 120 lei.



E o carte cum de mult n'a mai apărut în literatura română. Tratează gingaşa şi atât de importanta problemă a unirei bisericeşti, chestiune de mare actualitate, acum când creştinătatea serbează aniversarea de 500 ani al Conciliului dela Florenţa (1438). În acel Conciliu, Românii au primit unirea — dar Grecii o zădărniseră. Autorul, fost archimandrit al măn. Cetăţuia dela Iaşi, acum la măn. din Bicsad (Satu-Mare), tratează problema într'un chip vrednic, străbătut de cea mai curată dragoste frăţească, în duhul blândeţelor şi al mărturisirilor personale. Sunt pagini de mişcătoare zbuciumări, ce au ajuns la o mulţumitoare soluţie.

Cartea, prin felul original de a vedea şi a înţelege problema, este menită să afle mulţi cititori şi mulţi meditari.

Causa publică are motiv să se bucure, că o problemă aşa de importantă şi-a găsit o soluţie în duhul păcii, încercată — după cercetări de mulţi ani — în propria conştiinţă a autorului său.

Va trebui să mai revenim asupra acestei scrieri epocale.

**Septimiu Popa: Caravanele Ardealului.** Cluj, Tip. „Diecezană” 1938. Preţul 30 lei. În peste 150 pagini, confratele Sept. Popa, autorul „Temniţelor Clujului”, ne dă în acest frumos volumaş, care face cinste şi tipografiei, o mulţime de schiţe, amintiri, evocări şi povestiri din viaţa şcoalelor şi şcolarilor din Blaj. „Caravanele” sunt acele cete călătore, ce se alcătuiau pe vremuri, înainte cu o sută şi mai bine de ani, în preajma lui 1 Sept. şi la Sân-Petru, către Blaj şi dinspre Blaj în toate părţile Ardealului. E un volum de pioase ofrande sufleteşti celei mai vechi şcoale româneşti din România, care în acest an are aniversarea a o sută de ani a existenţei sale: Blajul.

Cartea, pe lângă cuprinsul distractiv şi instructiv, mai e înfrumuseţată şi cu multe portrete, scene şi ilustraţii. Coperta se datoreşte pictorului clujan, prof. Emil Cornea.

**Virgil Şotropa: Archiva Someşană.** Nr. 24. Năsăud, 1938. Editura Cooperativa „Regna”, volum de 260 pag., costă numai 40 lei.

Cu o regularitate laudabilă curg unul după altul caietele voluminoase ale acestei preţioase publicaţii istorice şi culturale dela Năsăud.

În acest al 24-lea nr., d. V. Şotropa ne dă documentata istorie a înfiinţării graniţei năsăudene, 1762. Dr. Ion Vaida comunică două documente privitoare la Al. Bohăţel, căpitanul districtului.

Iuliu Moisil, neobositul profesor, face elogiu eroismului grăniceresc. Justin Sohorca ne dă o schiţă:

Monografia şcoalei din Sângeorz-Băi. Comunicări fac: Iuliu Moisil: Scrisoarea lui Gavrilaş din Roma, 12 Aug. 1880, adresată vicarului Gr. Moisil. Variate şi interesante comunicări ne dă cercetătorul tânăr Iosif E. Naghiu privitor la bibliografia monografiilor năsăudene şi despre Valea Vinului; Vânarea ultimului Zimbru din jurul Năsăudului, folklor, o poezie latină din 1789 dela Bistriţa şi trecutul teatrului năsăudean.

Interesante sunt: Relatări şi tradiţii istorice de pe Valea Budacului, ale d-lui Ion Ionaşcu.

În pagini suplimentare harnicul prof. Virgil Şotropa ne dă în traducere fidelă câteva capitole, ce ne privesc, din cronica lui Cserei, secretarul calvinist al unchiului său catolic Apor Ştefan.

*Un document maramureşan*, caracteristic al vremilor (1821) ne dă Florea Florescu.

Cele mai frumoase sunt: Figuri grănicereşti năsăudene, de Iuliu Moisil. Figura ce o desemnează acum e aceea a profesorului învăţat şi mare român Artemiu Publiu Alexi (1847—1896), autorul marelui volum „*Resbelul orientale ilustrat*”, în colaborare cu colegul său M. Pop, tipărit la Paul Cislar (un român din Istria) în Graz. Acesta a fost, se pare, cel dintâi intelectual român din Ardeal, care a fost primit în audienţă, la Sinaia, de Principele Carol I, în 1880. Mai apoi el avu curajul să-şi publice, într'o schiţare frumoasă, audienţa în „Familia”, nr. 39 din 1882.

A ţinut contact viu cu învăţaţii dela Bucureşti şi lui Titu Maiorescu i-a adresat, în 1885, un memoriu pentru organizarea activităţii ştiinţifice.

**A. C. Albinus: Săraca Ţara Maramureşului.** Curând după cartea prof. Dr. Relli, semnalată mai înainte, ni-a venit o broşură, cu acest titlu, care poate fi socotită ca un echou al aceleiaş chestiuni: Episcopia Maramureşului. Imparţialitatea, ce ni-o impune rolul nostru de cronicari, ne obligă să o semnalăm cu aceeaş bună voinţă.

*Iuxta posita magis elucescunt.*

Prin paralelism chestiunea se luminează şi mai mult.

Cărticica lui A. C. Albinus, e abia a zecea parte din volumul celeilalte: 44 pag. Dar cuprinsul e greu de adevărurile unui om cu larg orizont istoric şi patriotic. Chestiunea acestei episcopii datează încă din epoca nefastă a partidelor politice. Broşura lui Albinus poartă mai mult pecetea regimului noii constituţiuni.

De fapt nu e decât o colecţie de articole publicate în unele foi. Dar sunt articole cu vederi largi, inspirate de o serioasă îngrijorare de român cuminte. Spiritul ce o animează se desemnează bine în titlul exclamator şi caracteristic: *Săraca Ţara Maramureşului.*

Ca și când ar zice: Vai, ce a ajuns țara voivozilor descălecători! Țara boerească a Românilor, ciupită de paraziții evreimei, este pusă acuma la încercarea unei hărțuiri interne, unei lupte între frați, pe cea mai penibilă temă: confesionalismul! Autorul nu polemizează, nu combate, nu argumentează, dar încearcă să deschidă ochii fraților săi din amândouă stranele, să se oprească, să și tragă bine de seamă, că unde vor ajunge pe calea ce au luat!

Scoatem numai câteva concluzii, în care culminează Albinus. El consideră lupta ce s'a deschis, ca o luptă împotriva latinității poporului nostru, în punctul de sentinelă ce-l ocupă, la bastionul dinspre marea slavismului.

„În 1842 — zice Albinus — guvernul maghiar pusese termen de 10 ani pentru a introduce limba maghiară în școlile și în administrația bisericilor românești din Ardeal. La Blaj maghiarii au găsit o împotrivire dârză. I-s'a răspuns: Nu în 10 ani, dar nici în 10 secole, nici în vecii vecilor!

„Maramureșul și întreaga biserică românească și catolică răspund: Nu ne lăpădam de latinitate și de credința Romei „Nec in saecula saeculorum!” (p. 17).

„Hotărît — zice la p. 21 — e lungă calea dela „latină spurcată” până la: „Latină gîntă e regină!...”

„Ne paște vechiul destin al istoriei...”

„Dar cea mai mare durere ni-o pricinuește pre-textul acestei acțiuni religioase. Cică scopul acestei propagande ar fi reromanizarea Maramureșului...”

Față cu aceasta autorul arată romanitatea verde a țării voveozilor. Ea se poate mândri cu o Asociație culturală mai veche decât „Astra” din Sibiu sau decât Academia din București.

Autorul își amintește, că a umblat cu alți elevi dela Beiuș, în 1904, la Putna. Și lângă mormântul lui Ștefan cel Mare s'au făcut rugăciuni în limba slavonă, corul răspunzând: *Gospodi pomilui!* Ceea ce în Maramureș nu se mai auzia de veacuri.

Și anunță, că vor rezista!

„La vechea glorie — zice la p. 25 — de a fi oprit la Tisa, în vremea dominațiunii străine, puhoiul slav, va adăuga (Maramureșul) o nouă glorie. Va respinge atacul pieziș îndreptat împotriva sufletului Maramureșului latin!”

Broșura constată că „o furtună religioasă s'a deslănțuit” și dorște în locul ei o bună înțelegere frățească.

„Vrem și noi unirea religioasă a neamului întreg — îmi spunea un preot ortodox — dar nu pe calea aceasta, a răsvrătirii și bolșevizării satelor. Opera de unire trebuie să se înceapă de sus în jos! Va porni din statul prietinesc al arhierilor ambelor biserici naționale”, (p. 34).

Broșura are și o prefață, de 2 pag., care fiind semnată de un Episcop, se cuvine să nu o trecem cu vederea. Ea însă nu adaugă la greutatea broșurei de largi orizonturi creștine și naționale. Din contră. Vorbește cu termeni necanonici, inovații strimte, ca: „Biserica, Blajului”.

„Biserica Blajului” a înțeles... „Bis. Blajului” nu este un așezământ... de trecut în muzeul neamului...”. Nimic mai eronat, ca formă și ca fond, decât coborârea chestiunii la nivelul „bisericii Blajului”...

De ce nu atunci, Biserica Gherlei și Bis. Băii-Mari? Nu Blajul a creat unirea cu Roma, ci Blajul e una din multele creațiuni ale măreței idei de reunire cu leagănul creștinismului și a latinității noastre: Roma! Biserica Romei — da! — căci Roma ne-a încreștinat și Roma ne-a renăscut, din mormântul în care ne-a cufundat grecismul bizantin, slavonismul și toate celelalte *isme* nefaste, până la martirul și eroul Episcop Inochentie, care a creat și Blajul, nu însă: Biserica Blajului. Această inovație de ultima factură, în care se închid melcii cu căsulia în spate, nu rezolvă și nu luminează nimic. Incurca însă poate cât de mult. Și nu asta ne trebuiește.

Broșura o editează Agru-1 și costă numai 5 lei.

Dr. Ilie Dăianu.

**Ion Foti: Concepția Eroică a Rasei.** București. Biblioteca Eroică „Generația Nouă”. No. 30. Scrisul românesc a cunoscut în ultima vreme o adevărată revoluție. De unde până mai ieri, câmpul vast al literelor românești era stăpânit de hidra cu multe capete a înstrăinării, astăzi aproape nu e zi când un nou far, o nouă torță să nu se aprindă și să nu strălucească, înfigând sulița de lumină unde era besună de moarte.

Scriitori noi, tineri, plini de avânt și de talent, precum și foarte mulți cu un frumos trecut literar, au îmbrățișat cauza Neamului scoțându-i la lumină calități cari, unii le bănuiau numai, iar alții le negau pur și simplu. Și cu fiecare treaptă urcată pe scrisul românesc, cel de duzină, cel ce a avut drept țintă hulirea și batjocorirea trecutului nostru, cel ce ne-a otrăvit înăuntrul și ne-a ponegrit în afara granițelor, se îndreaptă spre destinul lui: rugul indiferenței publicului cititor.

Unul dintre scriitorii cari, pe lângă talent, au și viziunea viitorului acestui neam, este și d. Ion Foti. În „Concepția Eroică a Rasei”, după ce mai întâi face o culegere din gândirile d-lui Alfred Rosenberg, care astăzi întruchipează geniul educației tineretului german, combinându-le cu frânturi din mai multe discursuri ale Ducelui Musolini, în cele 18 capitole ale volumului său, d. Foti tinde să demonstreze că

numai ideea de rasă și dorința de a păstra cu sfințenie curățenia, puritatea ei, poate menține treaz și activ un popor, cu atât mai mult cu cât acel popor este cutropit de ciuperca evreiască.

Purificarea și inobilarea rasei, așa cum se aplică astăzi în țările naționaliste și mai ales în Germania lui Hitler, poate să ne servească de strălucit exemplu.

Iată de ce, d. Foti tratând această nouă și covârșitoare problemă în cadrul românismului, apelează atât de des la principiile enunțate de Ducele Musolini și profesorul Rosenberg.

Ideia apărării rasei datează din timpurile vechi și Zarathustra a aplicat-o în secolul al V-lea a. Chr. îngrijorat de soarta minorității arjene, când Iranul a fost ocupat de Perși.

D. Ion Foti se folosește apoi de diferite citate și date statistice, cari arată lupta de veacuri și ura fără limită ce o întrețin evreii de pretutindeni împotriva creștinismului.

Peste tot unde naționaliștii au putut fi desbinați, evreii au pus stăpânire pe țările lor, ducându-i la ruină prin dedesupturi. Numai țările naționaliste pot rezista acestui morb ucigător care este poporul evreu.

Evreii: Heine, Marx, Lambroso, Max Nordau, Freud, Neininger, Bergson, Reinach, Einstein, Mayer-son, Lasalle etc. și-au pus toată inteligența în joc pentru a semăna în lume idei false despre viață, propagând indoiala și anarhia peste afirmațiile oamenilor de știință creștini, ce îndrumăază omenirea pe căi sănătoase.

Fascismul și Național-Socialismul se apropie tocmai prin ideea naționalistă ce le stă la bază, ambele având ca scop final purificarea și inobilarea rasei respective.

La noi problema națională este veche și a fost pusă odată cu năvălirea jidovilor asupra Principatelor, dar nimeni până la generația tânără de astăzi, n'a conceput o mișcare așa de masivă și de hotărâtă. Deși, deocamdată acest curent de regenerare a rasei noastre este în scădere, el și-a format un fâgaș din care nici o forță din lume nu-l mai poate abate.

„Concepția Eroică a Rasei” este o carte foarte folositoare tineretului român care va găsi în ea o călăuză înțeleaptă.

I. O. Suceveanu.

„Revista Institutului Social Banat-Crișana”, ultimul număr ce ne-a pervenit (22—23 Apr.-Sept.) ne aduce ca de obicei un bogat și select material extins pe 116 pag. în condiții tehnice ireproșabile.

Am avut ocazia să ne mai ocupăm de această eminentă revistă bănățeană. Directorul, și colaboratorii lui, au binemeritat dela Patrie — nu numai dela patria lor bănățeană — redactând o publicație care nu numai că se mișcă în ritmul timpului, călcând

pe pământ sănătos și cultivând cu competență și viçoare spiritualitatea locului, dar ar putea fi dată drept model tuturor centrelor din țară, fără a exclude însăș Capitala.

Regretăm că, din lipsa de spațiu, nu ne putem ocupa pe larg de conținutul ei. Ar fi să scoatem în evidență valori neprețuite. Relevăm câteva pasagii pentru actualitatea lor, și pentru punerea lor în evidență în raport cu propria noastră ideologie.

Din studiul Dlui Micu-Lerca intitulat „Bănățenism și creație” reproducem pasagiul care relevă „pacostea centralismului”:

*Pe cât însă e de mare vina centraliștilor, pe atât e de crasă lipsa de solidaritate a exponenților regionali. Da, da, sunt printre noi mulți, foarte mulți, foarte mulți vinovați.*

*Centralismul a provocat deci o oficială nesocotire a realităților provinciale amplificându-ne în cuget imaginea prometeică a unei neoincătușări.*

Din „Lupta Generațiilor” de D. C. Groșoreanu reproducem Motto: „Spiritul va învinge totdeauna spada”, odagiu al marelui Napoleon, cât și următoarele afirmațiuni, cari se pot îngrădi, atât în ideologia care ne animează pe noi cei dela „România Eroică”, cât și în cursul marilor evenimente cari domină actualitatea:

*Ei, gânditorii, pătrund prin forța rațiunii lor, ori, prin dinamica intuiției, tainele viitorului, ce sunt — cu o fatalitate inexorabilă — ancorate în realitățile istorice ale trecutului. Cumpănind, deci, acest trecut, gânditorul își formează — într'un orizont larg — prezivia istorică. Și din aceste diferite componente ale procesului spiritual se desprinde, în domeniul social-politic, acea gândire politică, fără a cărei funcționări perpetue, nici că se poate imagina o acțiune politică.*

*Utilizând apoi omul de rând, lipsit de potențialul gândirii politice, călăuză preceptelor fixate de acești gânditori, își adaptă gândirea proprie la normele stabilite, deschizându-i-se un orizont mai larg, cu perspective îndepărtate.*

*Astfel stimularea gândirii politice este datorată primordială a gânditorului politic, iar recepționarea cerebrală a preceptelor real cristalizate prin această gândire, este obligamentul fiecărui cetățean, care ține la țara sa și la neamul său, deoarece numai o nație conștientă de rolul său în spațiul geo-politic și în timpul istoric, își va croi singură destinul și viitorul”.*

Tot atât de actual e și următorul pasagiu din „Insemnări”, în care se rezumă gândirea diplomatului german Karl Haushofer din opera sa, „Welt-politik von Heute” (Politica mondială de azi):

*... gândirea politică, se compune din gândirea în timp (istoriografic) și gândirea în spațiu (geo-politic). În consecință gândirea politică nu se poate mărgini numai la etnicul și spațiul propriu, adică la teritoriul limitat între frontiera unui stat. Ceeace se petrece peste spațiul propriu este cu mult mai însemnat și determinant pentru viața unui neam, ca ceea ce se petrece înăuntrul țării, deoarece realitățile externe influențează, cu o fatalitate inexorabilă, existența neamurilor și spațiul lor ocupat între frontierele statului”.*

„O Nouă zonă culturală“. In broșura sa sub acest titlu, Dl Șt. Vlădescu, Președintele Federației Generale a Presei din Provincie, se ocupă de „Asociația Culturală „Astra“ din Ardeal“ și de „Asistența mamei, a copilului orfan și a copilului vagabond, rezumând două conferințe ale sale cu titlurile de mai sus ținute în două mari centre din provincie. Subiectele sunt documentate și redată cu talentul care-l caracterizează.

„Chipuri și Sufilete“ de prof. I. Ol. Ștefanovici-Svensk. Eminentul profesor dela Academia Comercială din Cluj, dl I. Ol. Ștefanovici-Svensk a avut buna inspirație să cuprindă într-o broșură două conferințe, dezvoltate în cadrele Extensiunii Academice. Prima, desprinsă din sufletul englez, înfățișând „Westminster Abbey“, un loc de seamă al Londrei, iar a doua, din sufletul italian: Signora Luca — „Talienii“: Sentino; „Son Pronte Le Mie...?“. Conferințele eminentului profesor, redactate cu meticuloasă îngrijire, într-un stil cald, sunt deosebit de valoroase pentru orice intelectual care ține să cunoască frumuseți din afara granițelor noastre.

„Notariatul Public“, revista de specialitate ce apare în capitala Ardealului, sub conducerea românului treaz și eminentului jurist care e Dl Dr. Ioan T. Cosma, Președintele Uniunii generale a notarilor publici din România, se poate mândri cu rezultatele practice la cari a ajuns: Extinderea instituției notariatului public pe tot cuprinsul țării e pe cale de a se înfăptui.

Distinsul nostru colaborator, Dl Dr. Ilie Dăianu, în ultimul număr primit la redacție (Nr. 7 an. II din 15 Sept. 1938) subliniază importanța acestei reviste și a rolului ei în publicistica românească, subliniere pe care ni-o însușim pe deantregul:

*Aceasta revistă, care este organul de publicitate al Uniunii notarilor publici din România, împlinește un rol din cele mai onorabile și utile, reprezentând instituția acestor locuri de încredere, în publicistica românească, și arătând funcțiunea socială și de drept ce o împlinește în societatea României noastre.*

*Cu cât mai curând aceasta instituție se va introduce pretutindenea în țară, cu atât mai mult se va contribui la consolidarea stărilor sociale și de drept.*

„Sfarmă Piatră“, care constituie, prin eminentii ei colaboratori, o cetate de primul rang al dinamismului românesc, ne aduce în no. 137 din 19 Oct. 1938, ultimul care ne-a sosit la redacție, pe lângă materialul reconfortant al luptătorilor de pe baricade cari sunt redactorii revistei, constatările pline de tâlc ale D-lui Nichifor Crainic, din cari, nu ne putem reține de a nu reproduce pasagii pline de învățăminte pentru cei mari, cași pentru cei mici, pentru întreaga țară:

*„Conferința dela München însemnează, dincolo de succesul Germaniei, un covârșitor triumf al dreptei europene. Judecată pe plan superior, dominația dreptei naționaliste nu e atât afirmația forței brute, cum scriu la noi atâtea secături democratice, cât afirmația spiritului sănătos, care însuflește în momentul de față neamu-*

*rile continentului. Spiritul sănătos a triumfat la München, iar nu forța singură.*

*„Când două mari puteri din centrul Europei s'au asociat în antisemitism, numai mințile oarbe mai pot crede că faptul acesta de proporții unice în istorie, va rămâne fără însemnătate practică pentru celelalte țări.*

*„Iudaismul a pierdut Germania, a pierdut Italia, a pierdut Austria, iar în momentul de față a pierdut Cehoslovacia, unde era una din cetățile lui cele mai tari din ultimul timp.*

*„Cehoslovacia a ieșit din orbita „marilor aliați“, și a intrat în constelația germană.*

*„Cehoslovacia e victima politice pe care a făcut o până ieri, afiliată cu o docilitate de neînțeles intereselor internaționale ale iudeo-comunismului. Democrația apuseană și comunismul răsăritean o forțau la o atitudine ostilă vecinului ei german. Oamenii regimului vechiu, cari s'au prăbușit la Praga odată cu el, credeau că fac politica echilibrului de forțe și nu pricepeau că în realitate joacă soarta propriului lor stat făcându-se instrumentele oarbe ale forțelor internaționale distructive“.*

„Luminătorii“, no. 15, Sept. 1937, revista Ieșană de sub direcția dlui N. Priseciuc ne aduce și în numărul acesta un bogat cuprins literar. Reproducem din poezia „Chemare!“, sub iscălitura M. Hulubei, institutor:

*Veniți să ne călim voința  
Și brațul să ni l oțelim  
Și, încercați în lupta vieții,  
Adevărați străjeri să fim.*

*Căci voi sunteți nădejdea Țării  
Și viitorul sânteții voi;  
Veniți să ne nfrățim în muncă,  
Să scoatem țara din nevoi.*

„Literatura“, revistă de literatură, artă și cultură românească, ne aduce, în no. 7, Sept. 1937, an. I. colaborarea dlor Iordache Bădescu, Virgil Carianopol, M. Crevedia, I. O. Suceveanu, I. Colborean etc.

„Afirmarea“ din Satu-Mare, no. 9, Sept. 1938, își continuă cu aceeaș aperi, de afirmare românească la această margine de țară.

## Aviz pentru abonați

Tuturor abonaților noștri le-am trimis prin postă chitanțe pentru plata abonamentului. Facem un călduros apel către toți să onoreze chitanțele trimise, cunoscând că alții suntem puși la grea încercare. Editarea revistei ne costă enorm, asemenea expediția și chiar încasarea abonamentelor prin oficiile postale ne măresc cheltuielile peste orice prevederi. Deasemenea rugăm abonații să ne semnaleze orice insuficiențe ori nepotriviri în adresa cu care li se trimite revista, pentru a le putea îndrepta. Lucrăm intens la reorganizarea administrației revistei, cu hotărârea să satisfacem abonații în modul convenit.

**Redactor responsabil: ION COLFESCU.**

Bun de imprimat

Plata abonamentului e o obligațiune, dela care nimeni nu se poate abate. Noi dorim ca distinșii noștri cititori să ne învâluie în aceeaș dragoste, în care îi învâluim noi. De aceea îi rugăm să fie atenți:

**Cei ce nu înțeleg a se abona, să restituie primul număr ce primește; iar cei abonați, să ne trimită abonamentul cu urgența posibilă, sau să facă față Chitanțelor ce trimitem prin poștă, neachitarea cărora ne face pagube, pe cari, cu părere de rău, le vom pune în sarcina celor ce nu le onorează. — Reținerea revistei însemnează abonament.**

„Căminul”, revistă creștină pentru familii, no. 9, Sept. 1938, ne aduce, ca și în numerele anterioare din Calafi de pe malurile Dunării, reconfortare creștinească. Reproducem Motto de pe copertă:

*„Te învăț călea înțelepciunii; te conduc pe cărări drepte. De vei umbla pe ele nu se vor strâmba pașii tăi, și când vei alerga, nu te vei poticni.*

*Ține-te de învățătură și nu o părăsi; păzește-o, căci ea este viața ta”.*

„Acțiunea Românească” din Zălau, de sub direcția dlui Liviu Mihali, an. II, no. 10, îndeplinește în capitala Sălajului, atât de înstrăinată de sufletul țării, o lipsă mult simțită. Ar fi de dorit să se dea acestei reviste un ritm mai viu și o îndrumare mai practică.

„Țara Bârsei”. An. X, no. 2. Revistă serioasă și gravă, de sub conducerea încercatului profesor Axente Banciu dela Brașov, aduce în fruntea acestui număr, printre alte multe prețioase contribuții, un foarte frumos și documentat articol al d-lui Aurel A. Mureșianu: *La împlinirea unui veac dela întemeierea „Gazetei Transilvaniei”*.

De dimensiuni largi, monografice, articolul cuprinde 19 pag. tipărite și e un adevărat studiu istoric vrednic de autorul său, fiul directorului, martir al misiunii sale, dr. Aurel Mureșianu. El ne arată și primele încercări de gazetărie românească dela 1783, făcute de aceea „Societate” de preoți, doctori, filosofi, istorici și alți mai mulți români ardeleni, cari au scos cu tipograful Martin Hochmeister o „Foaie românească pentru popor”, cu aprobarea guvernului. După un singur număr foaia a fost oprită.

„Nu putem trece aici — zice A. A. Mureșianu — nici peste contribuția la deșteptarea neamului a corifeilor școalei blăjene și mai cu seamă peste aceea a noului „director” al școalelor naționale unite din mare principatul Ardealului, Gheorghe Șincai, persecutat de mai marii țării pentru ideile sale „liberale” și „răzvrătitoare”, și scos din acest motiv din postul său la 1794, anul dominant al revoluției dela Paris și al persecuțiilor din monarhia habsburgică împotriva aderenților ei. Tot în acest an fură confiscate și primele numere ale ziarului românesc publicat la Viena, în secția illyrică (sârbească) a tipografiei privilegiate a nobilului de Kurtzbeck de acolo, de vesti-

tul cărturar și medic român ardelean, Ioan Molnár (Pinariu) fiul persecutorului „Popa Tunsu” din Sad, în tovărășie cu marele bănațean Paul Jorgoviciu, întors de curând dela Paris și însărcinat cu revizuirea cărților românești ale tipografiei amintite”.

Cei ce ordonau opreliștele erau guvernatorul G. Bánffy și contele Samuil Teleki, cancelarul Transilvaniei în Viena.

De aceea a trebuit să așteptăm până la 1838, ca să avem și noi o gazetă în Transilvania.

Articolul d-lui A. A. Mureșianu se impune de a fi relevant.

Din „Decalogul”, anul III, no. 75:

„Fericitul B. Mussolini, a fixat pe zidurile milenare, deschise de larga Via del' Impero, hărți lucrate în marmură, prin care se învederează tuturor fazele de dezvoltare ale imperiului străbunilor săi, și ai noștri, din cea dintâi fașe, până la imperiul italo-etio-pian de azi”.

## Cărți de căpătâi

În niziunța noastră de a provoca dezvoltarea unui puternic dinamism național, nu trebuie să uităm și vehiculele, cari ne pot duce spre acest măreț rezultat.

În această ordine de idei, ținem să atragem atenția distinșilor noștri cititori asupra operelor directorului și colaboratorilor acestei reviste, Deocamdată le recomandăm procurarea cărților scrise de directorul nostru dl Ion Colescu-Delaturda.

Sunt cărți „gândite, cari nu sunt o lectură de siestă, nici de trecere de vreme, ci de pus la căpătâi, de gustat pe îndelete, cu pauze rodnice în reflexiuni, cărți cari nu-și găsesc perechea în literatura noastră sociologică”, după cum se exprimă cu privire la penultima, răposatul profesor universitar, de pioasă amintire, V. Bogrea.

Aceste cărți sunt:

1. „**Fericire Pământească**”. (București. Tip. Astra, 1902), lucrare de adolescență.
2. „**Viața Morală a Popoarelor și Războiul Mondial — Cauze și efecte**” — lucrare din care se poate vedea rolul capital al spiritualității care ne animează în marile evenimente.
3. „**Război și Civilizație**”, ideologia animatoare care ne-a condus la și prin marele război.
4. „**Spirit și Materie — Eroismul în Viața de Stat**”, care poate fi privită ca biblia timpului prin care trecem.

Cea din urmă se poate procura la redacție, iar celelalte se pot consulta în bibliotecile publice.

# Dumitru Selăgean

Atelier și Comerț cu mașini și diferite articole tehnice: radio și patefoane, mașini de scris, motociclete, biciclete, lămpi și lustre electrice, becuri, material de instalație electrice, etc. etc.

**Cluj, Str. Regina Maria Nr. 44**

## PERLOTT

Pastă de dinți  
apă de gură  
praf de dinți

**sunt preparate unice  
cu acțiune biochimică**

Întreprinderea tehnică

## Iosif Bugariu

**Cluj, Str. Secuiască Nr. 2**

Telefon: Fabrică 36-84, Birou 17-62

**Fabrică:** Tuburi izolatoare (Bergman), de calitate superioară, neinflamabile. — **Execută orice instalațiuni:** electrice, conducte de apă și canalizare precum și orice lucrări de gaz metan și calorifere.

# „IRIS”

**Societate Anonimă Română pentru  
Industria Ceramică, Cluj**

**Prima fabrică românească de porțelan din România**

**Birourile și Uzinele:**  
Cluj, str. Chintăului Nr. 74. — Telefon: 19-26.

**Depozitul de desfacere:**  
Cluj, Str. Memorandului Nr. 22.

**PRODUCE:**

**Porțelan:** Articole de menaj, albe și decorate. — Articole electrotehnice. — Articole farmaceutice.

**Sobe de teracotă:** În forme și culori diferite de cea mai bună și frumoasă calitate, toate căptușite cu material refractar de „Chamotte”.

**Chamotte:** Cărămizi refractare normale și în forme speciale de rezistență superioară, apoi mortar refractar de aceeași rezistență.